

Euripidas

Heraklis

Iš senosios graikų kalbos išvertė ir komentarus parašė

Audronė Kudulytė–Kairienė

Versta iš: Euripidis Fabulae, T. II, ed. Gilbertus Murray,

Oxford: Clarendon Press, 1986

Veikiantys asmenys

Heraklis

Amfitrijonas, Heraklio tėvis

Megara, Heraklio žmona

Likas, naujasis Tebų valdovas

Lisa, beprotybės deivė

Iridė, dievų pasiuntinė

Tesėjas, Atėnų valdovas

Pasiuntinys

Choras, kurį sudaro Tebų miesto senoliai

Liko ir Tesėjo palydovai

Trys Heraklio sūnūs

Veiksmas vyksta Tebuose. Prieš Heraklio rūmus esančioje aikštelėje stūkso Dzeuso Gelbėtojo aukuras, prie kurio glaudžiasi Amfitrijonas, Megara ir trys jos maži sūneliai

Prologas

Amfitrijonas

Kreipdamasis į žiūrovus

Ir kam nežinomas Amfitrijonas? Aš
 Juk dalinaus su Dzeusu patalais, esu
 Argietis, Persėjidų giminės, sūnus
 Alkajo ir Heraklio tėvas, gyvenu
 5 Čia, Tebuose, kur pulkas vyrų pasėtų
 Kadais išdygo. Šitų vyrų keletą
 Išgelbėjo Arėjas. Jų vaikų vaikai
 Valdyti ėmė Kadmo miestą. Vienas jų –
 Kreontas, Menoikėjo vaikas, šios šalies
 10 Valdovas, o duktė jo – Megarà, kurią
 Giesmėm kadmiečiai šlovino, kai parvedė
 Heraklis ją kaip žmoną į manus namus.
 Palikęs giminę, Megarą ir Tebùs,
 Kur gyvenau aš, mano vaikas nutarė
 15 Mieste Kiklopų Arge įsikurt, iš kur
 Pabėgau, kai Elektrijoną nužudžiau.

Sūnus, panoręs man kančias palengvinti
 Ir pats apsigyventi mano tėviškėj,
 Turėjo Euristėjui brangiai sumokėt –
 20 Nuo baisenybių žemę apvalyt. Galbūt
 Hera jį vertė tai daryti, gal lemtis.
 Atlikęs žygdarbius kitus, jis pagaliau
 Išvyko prie Taināro nusileist Hadan
 Ir iš gelmių į saulės šviesą pargabent
 25 Trikūnį šunį, bet negrižo dar atgal.
 Mieste kadmiečių senas gandas sklando vis –
 Kad Likas, Dirkės vyras, buvo kažkada
 Valdovas septynvarčių Tebų, o paskui –
 Du baltažirgiai Dzeuso sūnūs valdė juos –
 30 Tai Amfįjonas su Dzetū. Vėliau sūnus
 To Liko, irgi Likas, ne kadmietis, bet
 Ateivis iš Eubojos, nugalabijęs
 Kreontą, jo žemes užgrobė, užėmė
 Nualintą kivirčių miestą. Mums, kurie
 35 Susiję esam su Kreonto gimine,
 Atrodo, gresia baisiai didelė bėda.
 Kol mano vaikas nukeliavęs po žeme,
 Naujasis šios šalies valdovas Likas mus
 Sumanė nužudyti: Heraklio sūnelius,
 40 Jo žmoną ir mane, senelį, tartum aš

Prilygčiau vyrams, kad, mus nugalabijęs,
 Vėliau išvengtų kraujo keršto: kai užaugo
 Vaikai Heraklio, kad jam neatkeršytų
 Už tėvą savo motinos. Išeidamas
 45 Į tamsų požemį, sūnus paliko man
 Namie globoti savo vaikelius. Kad jie
 Nežūtų, su jų motina dabar glaudžiuos
 Prie Dzeuso Gelbėtojo aukuro, kurį
 Pastatė mano vaikas prakilnus, kuomet
 50 Pasiekė gražią pergalę prieš minijus.
 Mes sėdim čia ničnieko neturėdami –
 Jokių drabužių, jokio maisto, gėrimo,
 Prigulę ant nuogos žemelės, be namų
 Palikę, jau pagalbos nebesitikim.
 55 Matau, kad kai kurie draugai nėra tikri
 Ir kad tikri draugai negali mums padėt.
 Žmonėms nelaimėj būna taip. Lai neištiks
 Bėda man palankaus žmogaus! Bet tik bėdoj
 Geriausiai galima patikrinti draugus.

Megara

60 Seneli, tu vedei į karą tebiečius,
 Kuomet tafiečių miestą sunaikinote.
 Tačiau dievų valia žmonėms nežinoma.

Aš nestokojau laimės tėvo namuose.
 Jisai galingas buvo, gyrėsi turtu,
 65 Turėdamas aukščiausią valdžią, dėl kurios
 Dažnai į žmogų priešų ietys sviedžiamos.
 Vaikų turėjo jis. Ištekino mane
 Garbingai už Heraklio, tavojo sūnaus.
 Dabar pražuvo viskas, viskas dingo jau.
 70 Ir aš, ir tu, seneli, greitai mirsime,
 Taip pat vaikai Heraklio mirs. Aš saugau juos
 Kaip paukštė, jaunikius apglėbusi sparnais.
 O jie man pakaitom užduoda klausimus:
 „Kur iškeliavo tėvas, mama, pasakyk?
 75 Ką veikia ir kada sugrįš?“ Apgaut mažus
 Nėra sunku. Jie tėvo ilgis. Kalbomis
 Juos išblaškyti mėginu, tačiau durims
 Vos sugirgždėjus, sūnūs bėga tuoj link jų,
 Norėdami prie tėvo kelių prisiglaust.
 80 Tai kokią viltį man ar būdą gelbėtis
 Nurodysi, seneli? Į tave žiūriu.
 Slapta mes neištrūksime iš šios šalies.
 Sargai prie išėjimų, stipresni už mus.
 Nėra vilčių, kad gelbėtis padės draugai.
 85 Kokia bebūtų tavo nuomonė, sakyk,

Atskleisk, kad nereikėtų tučtuojau mums mirt.

Amfitrijonas

88 Kaip lengva, dukterie, kitiems labai kvailai
Patarinėt, dėl to nekvaršinant galvos!

87 Bejėgiai esame, tad laiką vilkinkim.

Megara

90 Ar dar mažai kentei? Labai geidi gyvent?

Amfitrijonas

Džiaugiuos gyvenimu, vilties neprarandu.

Megara

Ir aš. Bet laukt nereikia, kas beviltiška.

Amfitrijonas

Išvengsime bėdos, jei laiką vilkinsim.

Megara

Prailgsta nežinia. Ją man sunku pakelt.

Amfitrijonas

95 Kad mes galėtume abu, tiek aš, tiek tu,

Ištrūkt iš esamų nelaimių, dukterie!

Kad mano vaikas, tavo vyras grįžtų greit!

Bet tu nusiraminki, ašarų upes

Paslėpki nuo sūnų. Tu žodžiais juos paguosk

100 Ir savo kalbomis juos, vargšelius, apgaulk.

Mirtingų bėdos juk galiausiai baigiasi.

Praranda savo jėgą vėjai pūsdami,

Laimingi laime nesidžiaugia amžinai.

Aplinkui viskas nuolat juda, keičiasi.

105 Drąsiausias vyras niekad nepraras vilčių,

O nusimint būdinga tam, kuris bailus.

Parodas

Į orkestrą įzygiuoja penkiolikos senų tebiečių choras. Galvas jie apsilvainikavę vainikais, rankose laiko kazdas.

Strofa

Lazda pasiramsčiuodamas

Į aukštus rūmus aš einu,

Į šio senelio namą,

110 Labai liūdnai giedodamas,

Tarytum pilkas paukštis.

Paliko man tik žodžiai,

Tik reginiai nakties,

Sapnai neramūs, bet mieli!

115 Vaikai vaikai, našlaičiai jūs!

Senasis tėve, motina,

Dejuojanti dėl vyro,

Patekusio į Hadą!

Antistrofa

- Lai kojos nepavargs kely!
 120 Ir sąnariai tegu nelinks
 Tarytum kumeliuko,
 Nelengvą jungą velkančio
 Ir bandančio užkopti
 Į akmenuotą kalną!
- 125 Jei silpsta kojos, stverk
 Apsiaustą, ranką duoki! Lai
 Seni padės seniems! Kartu
 Jauni kovojome kare
 Ir neužtraukėm gėdos
- 130 Garbingajai tėvynei!

Choras pamato Heraklio vaikų akis

Epodas

- Žiūrėkit – baisiai dega
 Jų akys tartum tėvo!
 Ir koks rūstus jų žvilgsnis!
 Bloga lemtis vaikelių,
 135 Tačiau jie laikos oriai!

Helade, juos pražudžiusi,
Kokių karių neteksi!

Pirmasis epeisodijas

Choro vadovas

Bet štai... matau aš Liką, naująjį šalies
Valdovą, netoli prie rūmų einantį.

Pasirodo sargybinių lydymas Likas

Likas

140 Heraklio tėvą ir jo žmoną reikia man
Apklaust. Valdovas aš, galiu, ko noriu klaust.
Kodėl jūs šitaip siekiat laiką vilkinti?
Ar turit kokią viltį nuo mirties pabėgt?
Galvojate, kad tėvas šių vaikų sugrįš
145 Iš Hado? Bet kodėl taip baisiai kenčiate,
Jei jums numirti lemta? Tu, kuris tuščiai
Didžiuojiesi Heladėj, kad tavos žmonos
Pats Dzeusas buvo sugulovas, nuo kurio
Ji susilaukė kažkada sūnaus, ir tu,
150 Kuri geriausio vyro žmona vadinies!
Bet ką padarė tavo vyras nuostabaus?
Nužudė pelkėj hidrą ar Nemejoje

Nukovė liūtą? Jį sugavo sąstuose,
 Bet giriasi pasmaugęs savo rankomis.
 155 Todėl taip smarkiai priešinatės? Ar dėl to
 Vaikai Heraklio neturėtų mirt? Jisai
 Juk pelnė šlovę ne narsa – su žvėrimis
 Kovodamas. Kitur nėra jisai drąsus.
 Nelaikė skydo niekad jis kaire ranka,
 160 Prie ieties nesiartino, tiktai lanku,
 Bailių ginklu, kovojo, pasirengęs sprukt.
 Bet lankas nepatikrina žmogaus drąsos.
 Narsus karys, stovėdamas rikiuotėje,
 Nebijo, kad bus greitai ieties sužeistas.
 165 O mano elgesys, senoli, atsargus,
 Bet ne begėdiškas. Juk sostą užėmiau,
 Kai tėvą moters šios Kreontą nužudžiau.
 Todėl nenoriu, kad užaugę jos vaikai
 Man imtų keršyti už tai, ką padariau.

Amfitrijonas

170 Tegū ir Dzeusas savo sūnų gina... Man,
 Herakli, rūpi žodžiais vyrui šiam įteigt,
 Kad nė trupučio nepažįsta jis tavęs.
 Šmeižtų apie tave klausytis nevalia.
 Pirmiausia aš paneigsiu tai, ko net ištart

- 175 Negalima, Herakli, – kad esi bailys.
 Dievai bus mano liudininkai. Dar kreipiuos
 Į Dzeuso žaibą ir vežimą, kuriame
 Heraklis lėkdamas sparnuotąsias strėles
 Paleido į Gigantus, žemės atžalas,
- 180 Ir su dievais džiaugsmingai šventė pergalę.
 Valdove nedoriausias, į Foloję vyk,
 Kentaurų keturkojų įžūlių paklausk,
 Koks vyras pats narsiausias. Pasakys, kad tai
 Sūnus manasis. Jis, anot tavęs, bailus.
- 185 Tu Abantidėje gimtoj prie Dirfijos
 Žmonių paklausk, ar girs tave. Neatlikai
 Gerų darbų, kuriuos žinotų tėviškėj.
 Nuostabų išradimą – lanką ir strėles –
 Peiki. Manęs išklausęs, išminties įgyk.
- 190 Hoplitas – savo ginklų vergas. Būdamas
 Su nedrąsiais kariais vienoj rikiuotėje,
 Jis miršta dėl bailumo tų, kurie šalia,
 Sulaužęs ietį, nebegali apsigint,
 Nes jam nelieka nieko – vien tik jo narsa.
- 195 Nors vieną, bet geriausią ginklą turi tas,
 Kurio taikli ranka apsiginklavusi
 Lanku. Jisai paleidžia tūkstančius strėlių,

Apgindamas kitus karius nuo pražūtis.
 Stovėdamas toli, jis priešus atremia,
 200 Nepastebėjusius blausių strėlių; jisai
 Nelaisvėn priešų nepaklius, išliks saugus.
 Labai protinga mūšy priešus narsiai pult
 Ir saugotis pačiam, lemtim nepasikliaut.
 Šie mano žodžiai prieštarauja tam, ką tu
 205 Anksčiau esi kalbėjęs man šiuo klausimu.
 Kodėl tu nori nužudyti vaikelius?
 Ką jie padarė? Tiek tu nuovokus, manau,
 Kad, pats bailys, bijaisi tų, kurie yra
 Drąsių tėvų vaikai. Skaudu, jei žūsime
 210 Dėl tavo baimės. Esam geresni nei tu,
 Todėl turėtum pats nuo mūsų nukentėt,
 Jei tik teisingas Dzeusas mūsų atžvilgiu.
 Jei nori krašto valdžią išlaikyti, leisk
 Mums iš šalies pabėgti. Nieko nedaryk
 215 Per prievartą, antraip ir pats pajusi ją,
 Kai dievo palankumas ims ir pasikeis.
 Ak!
 O Kadmo žeme! Aš sugrįšiu prie tavęs
 Ir išsakysiu priekaišto žodžius. Ar taip
 Dabar Heraklio sūnus ginate ir jį,

220 Kuris nuvykęs vienas pats prieš minijus
 Visus kovojo ir išlaisvino Tebùs?
 Nenutylėsiu – ir Heladės negiriu:
 Blogai ji elgėsi su mano sūnumi.
 Reikėjo susirinkt su ginklais, su ugnim
 225 Ir gelbėti Heraklio sūnus, nes jisai
 Apvalė sausumą ir jūrą. O vaikai,
 Nei Tebai, nei Heladė jūsų negina!
 Jūs žvelgiat į globėją savo – į mane,
 Kuris bejėgis, gali tik tuščiai kalbėt.
 230 Jėgōs, kurią turėjau, jau nebeturiu,
 Sunykęs kūnas, dreba sąnariai seni.
 Jei būčiau jaunas ir stiprus, tai ietimi
 Sukruvinčiau aš Liko garbanas gelsvas,
 Kad jis, vos tik pamatęs mano ietį, tuoj
 235 Iš baimės spruktų už Atlanto kuo toliau!

Choro vadovas

Nejau neturi priežasčių pasisakyt
 Dori mirtingi, nors ir kalbantys lėtai?

Likas

Kalbėki, rėžk mums išdidžius žodžius! Tačiau
 Aš tau atkeršysiu už šitokias kalbas!

240 Vieni tamai prie Helikono teskuba,

Kiti – lai prie Parnaso. Medkirčiai tenai
 Lai ąžuolinių rąstų prikerta. Kai juos
 Atveš į miestą, kraukite ant aukuro,
 Užkurkit ugnį, žmones šiuos sudeginkit,
 245 Kad jie suvoktų, jog ne koks numirėlis
 Šią žemę valdo – ją ašai dabar valdau.

Chorui

Jūs, seniai, nusiteikę prieš mane! Ne tik
 Vaikus Heraklio apraudosit, bet savų
 Namų bėdas, jei jos ištiks! Atminkite,
 250 Kad esate vergai! Valdžia priklauso man!

Choro vadovas

Choro dalyviams

O žemės palikuoniai! Jus Arėjas pats
 Pasėjo, kai drakonui išmušė dantis!
 Ar nepakelsite lazdų jūs, kuriomis
 Pasiramsčiuojat, argi neprakirsite
 255 Lig pat kraujų šio vyro nedoros galvos,
 Kuris, net ne kadmetis būdamas, tačiau
 Atvykėlis, jaunimą valdo?

Likui

Niekada

Tu nesidžiaugsi, tapęs mano valdovu!

Ne tam vargau, kad tu geru naudotumeis!
 260 Keliauk, iš kur atkeliavai, tenai smurtau!
 Kol gyvas aš, nenužudysi tu sūnų
 Heraklio! Jis ne taip giliai po žemėmis
 Yra, vaikus palikęs. Šalį užėmė,
 Sugriovęs ją. Heraklis, jai pagelbėjęs,
 265 Negavo verto atlygio. Ar stengtis man
 Daryti gera mirusiems draugams, kuriems
 Draugų pagalbos reikia? Kaip norėtum tu,
 O ranka dešinioji, čiupti ietį, bet
 Įvykdyt norą šį esi per daug silpna!

Likui

270 Tada manęs nebevadintum vergu, mes
 Gyventume garbingai Tebuose, kuriuos
 Patenkintas valdai. Slogu mieste, nes jis
 Apsirgo dėl blogų sprendimų ir vaidų.
 Antraip tu miesto valdovu nebūtumei.

Megara

275 Jums pritariu, senoliai. Būtina draugams
 Pajaut teisingą pyktį dėl draugų. Tiktai
 Kad jūs, dėl mūsų ant valdovų širsdami,
 Nenukentėtumėt. Amfitrijonai, tu
 Manęs klausyki, ką aš pasakyt ruošiuos.

280 Vaikus aš myliu. Kaipgi nemylėti tu,
 Kuriuos ir pagimdžiau, ir auginau pati?
 Žinau – baisu numirt. Tačiau, manau, žmogus,
 Kovojojantis su tuo, kas neišvengiama,
 Yra kvailys. Mums reikia mirti, tik bijau,
 285 Kad mes nebūtume gyvi sudeginti
 Ir priešams juoko nesukeltume, nes tai
 Už mirtį man yra baisiau. Mums dėl namų
 Garbingai elgtis reikia. Tu – garsus karys,
 Todėl netinka tau tarytum bailiui mirt.
 290 Šlovingas mano vyras, žinomas visiems,
 Tikrai nepanorėtų gelbėti vaikų,
 Nešlovę užsitraukusių. Dori tėvai
 Dėl nedorų vaikų labai kankinasi.
 Man reikia sekti savo vyro pavyzdžiu.
 295 Klausyk, ką aš manau apie tavas viltis.
 Tikies, kad tavo vaikas grįš iš požemio?
 Bet kas atgal iš Hado grįžo po mirties?
Rodo į Liką
 Gal galim žodžiais jį suminkštinti? Vargu.
 Reikėtų kvailo priešo vengt, bet nusileist
 300 Protingiems ir gerai išauklėtiems. Lengviau
 Su priešais tartis, jeigu elgsies mandagiai.

Staiga į galvą šovė man mintis – prašyt,
 Kad jis vaikus ištremtų. Bet tremtis sunki.
 Toks išsigelbėjimas skurdo lydimas.
 305 Kaip kalba, vienąkart per dieną į bėglius
 Jų šeimininkai pasižiūri maloniai.
 Mirtis tau gresia. Ryžkis su mumis numirt.
 Į tavo kilnią širdį aš, senuk, kreipiuos.
 Kas priešinas likimui, paskirtam dievų,
 310 Daug deda pastangų, tačiau bevaisės jos.
 Kam lemta atsitikt, to niekas nepakeis.

Choro vadovas

Jei mano rankos būtų stiprios, tai lengvai
 Įveikčiau skriaudžiantį tave. Tačiau dabar
 Mes – niekas jau...Amfitrijonai, pagalvok,
 315 Kaip tau reikės likimo smūgį atlaikyt.

Amfitrijonas

Nei baimė mirti, nei gyvenimo aistra
 Mane sulaiko nuo mirties – sūnaus vaikus
 Išgelbėt noriu, bet tai neįmanoma.

Palieka aukurą

Štai mano kaklas! Lai kardų jį perrėžia!
 320 Lai nuo uolynų numeta! Tik mums abiem
 Malonę vieną, o valdove, padaryk,

Maldaujam! Nužudyk mane ir vargšę šią
 Anksčiau negu vaikus, kad nematytume
 Siaubingo vaizdo – jų numiršančių, kai šauks
 325 Jie motiną ir tėvo tėvą! Kitka tu
 Daryk, kaip nori. Mirčiai nesipriešinsim.

Megara

O aš be šios malonės dar kitos meldžiu,
 Kad vienas tu abiems pasitarnautumei:
 Vaikus aprengti įkapėmis leisk, atverk
 330 Namus, dabar mums uždarytus, kad vaikai
 Nors šį bei tą turėtų iš tėvų namų.

Likas

Gerai. Tarnams aš liepsiu atrakint duris.
 Vidun nuėję apsirenkit. Negailiu
 Drabužių. Kai jau pasipuošę būsite,
 335 Ateisiu jus pasiųsti požemio šalin.

Likas duoda ženklą tarnams atverti rūmų duris ir, lydimas sargybos, išeina

Megara

Vaikeliai, sekit savo vargšę motiną
 Ir eikite į tėvo rūmus. Valdo juos
 Kiti, tik mūsų jie vis dar vadinami.

Megara su vaikais įeina į rūmus

Amfitrijonas

O Dzeuse, veltui savo žmona dalinaus
 340 Su tavimi ir sūnų vadinau bendru
 Vaiku, nes tu blogesnis draugas, nei maniau.
 Žmogus esu, bet didį dievą dorumu
 Pranokstu, nes neišdaviau sūnaus vaikų.
 Mokėjai prasibraut slapčia į patalą
 345 Ir be leidimo žmoną svetimą paimt,
 Tačiau nemoki gelbėti savų draugų.
 Esi tu neteisingas ar nenuovokus.

Amfitrijonas nueina į rūmus paskui Megarą

Pirmasis stasimas

Choras

Strofa I

Auksiniu plektru kitarą
 Foibas grodamas paliečia,
 350 Po džiugios dainos užtraukia
 Sielvartingą giesmę.
 Apdainuosiu aš į tamsą,
 Į numirusiųjų šalį
 Nusileidusį vyriškį.
 355 Nesvarbu, Amfitrijono
 Jis ar Dzeuso vaikas, noriu

Aš jo žygdarbius pašlovint.

Garbę mirusiems suteikia

Jų geri darbai.

Pirmiausia jis, liūtą nukovęs

360 Dzeuso giraitėj šventoj,

Tuoj apgaubė kailiu žvėries

Pečius ir užsidengė galvą

Liūto siaubingais nasrais.

Antistrofa I

Giminė baisių Kentaurų,

365 Besigananti po kalnus,

Nuo jo lanko pražūtingo

Ir strėlių sparnuotų

Greit pražuvo. Jį pažįsta

Ir Penėjas gražiasrovis,

Ir laukai didžiuliai, platūs

370 Ir viršūnės Pelijono,

Gretimos Homolės olos.

Iš tenai, pušis nutvėrę

Rankomis, tesalų žemę

Puolė tie žirgai.

375 Paskui jis nukovė dėmėtą
 Stirną auksiniais ragais,
 Nusiaubusią kaimo laukus,
 Ir ją Oinojietei medžioklei
 Deivei paskyrė tuojau.

Strofa II

380 Jisai keturkinkį vežimą
 Pakinkė ir žąslus uždėjo
 Baisioms Diomedo kumelėms,
 Kurių nesutramdomi žabtai
 Be perstojo šlamštė žmogieną
 385 Krauju pasrūvusiam tvarte.
 Po to jis, perėjęs Hebrą
 Sidabrasrovį, ir vėlei
 Tarnavo Mikėnų valdovui.

Paskui Pelijono krante
 390 Prie upės Anauro iš lanko
 Nušovė jisai svetimšalių
 Žudiką – žiaurųjį Kikną,
 Kuris Amfanājoj gyveno.

Antistrofa II

Vėliau jis į vakarus ėjo,

395 Į sodą balsingų mergelių,
 Nuo medžių tenai auksalapių
 Nuskynė vaisius jis, nukovė
 Siaubingą, šliaužiantį kilpom
 Drakoną, saugantį derlių.

400 Po to jis, į tolius išplaukęs,
 Ramybę atnešė vyrams,
 Irkluojantiems jūroj plačiojoj.

 Paskui į Atlanto namus
 Nukakęs pakėlė į viršų
 405 Rankas ir jomis išlaikyti
 Įstengė platųjį dangų
 Ir rūmus dievybių žvaigždėtus.

Strofa III

 Prieš raitą Amazonių būrį
 Per šėlstančią Akseino jūrą
 410 Patraukė jis prie Majotidės,
 Maitinamos daugybės upių.

 Kuris iš jo draugų Heladėj
 Kartu nevyko į šį žygi,
 Kad gautų jis dukters Arėjo
 415 Auksinį apdarą ir juostą?
 Heladei teko šitas grobis –

Šis turtas barbarės merginos.

Dabar jis saugomas Mikėnuos.

Jisai ugnimi nugalėjo

420 Daugiagalvę žiaurią baidyklę –
Siaubingąją Lernos hidrą.

Strėles nuoduose jos pamirkęs

Jomis ir pašovė trikūnį

Eritėjos piemenį baisų.

Antistrofa III

425 Jis daug kitų kelių nuėjo,

Daug pergalių pasiekė. Šįkart

Į liūdną Hadą iškeliaavo –

Tai žygdarbis jo paskutinis.

Ten užsibuvo, neparvyksta.

430 Tušti namai be jo bičiulių.

Vaikų Charono valtis laukia –

Jie nebegriš iš šios kelionės,

Bedieviškos ir neteisingos.

Ir nors tavęs nėra, namiškiai

435 Pagalbos tavo rankų tikis.

Jeį jėgą jaunuolio turėčiau,

Užsimočiau, ietį pačiupęs,

Kartu su jaunais kadmiečiais
 Vaikus pabandyčiau apginti,
 440 Ir narsiai kovočiau. Bet trūksta
 Man jėgų – esu nebejaunas.

Antrasis epeisodijas

Iš rūmų išeina Megara, ją seka Amfitrijonas ir vaikai

Choro vadovas

Dabar toli aš jau matau vaikus
 Galingojo kadais Heraklio. Jie
 Visi jau įkapėmis aprengti.
 445 Regiu jo mielą žmoną, tempiančią
 Tvirtai įsikabinusius vaikus,
 Heraklio seną tėvą... Vargšas aš,
 Nes niekaip sulaikyt nepajėgiu
 Gausybės ašarų, betrykštančių
 450 Man iš senų akių...

Megara

Kuris šventikas nužudys šiuos vargšelius?
 [Koks budelis gyvybę vargšei man atims?]
 Į Hadą žengti aukos pasirošusios.
 Vaikai, mes vedami į kinkinį mirties

455 Visi kartu – seneliai, motinos, vaikai!
 Likime nelaimingas mano ir sūnų!
 Juos paskutinį kartą akimis matau...
 Juk aš jus pagimdžiau ir jus išauginau
 Vien priešų pajuokai, patyčioms, pražūčiai!
 Ak!

460 Deja, neišsipildė mano lūkesčiai,
 Kuriuos man jūsų tėvo žodžiai suteikė.
Kreipdamasi į kiekvieną iš sūnų

Velionis tėvas Argą tau atidavė.
 Turėjai Euristėjo rūmuose gyvent,
 Valdyt pelasgų šalį, garsią derliumi.

465 Tau tėvas ruošės liūto kailį atiduot,
 Kurį nešiojo pats. Turėjai tu valdyt
 Tebus, pamėgusius vežimų lenktynes,
 Turėjai paveldėti iš manęs laukus –
 Dėl to su tėvu pats susitarei. Jis tau

470 Gražiai išdrožtą kuoką, skirtą apsigint,
 Į dešinę įspraudė, apsimesdamas
 Kad dovanoja ją. Žadėjo tau palikt
 Oichaliją, kurią sugriovė strėlėmis.
 Jums, trims sūnums, jisai paskyrė tris valdas,

475 Labai didžiuodamasis jūsų narsumu.

O aš ieškojau jums geriausių nuotakų
 Atėnų žemėj, Spartoj, Tebuose, kad jūs,
 Vestuvių saitais susaistyti lyg lynais
 Gyventumėt laimingai... Tai jau prarasta...
 480 Likimas pasikeitęs nuotakas kitas –
 Kerės dabar jums skyrė... Mano ašaros –
 Vestuvinėms maudynėms ... Nelaiminga aš!
 Vestuvėms jūsų tėvo tėvas ruošiasi,
 Vadina uošviu Hada, baisų giminę!
 485 Vaje! Kurį iš jūsų pirmą prie širdies
 Priglausti man? Kurį paskiausiai apkabint?
 Kurį bučiuot? Kurį apglėbt? Ir kaip surinkt
 Lyg gelsvasparnei bitei iš visų verksmus
 Ir juos į vieną bendrą ašarą suliet?
 490 Mieliausiasis Herakli, į tave kreipiuos,
 Jei mano balsas girdimas Hade! Vaikai
 Ir tavo tėvas miršta, žūstu aš, kurią
 Anksčiau laiminga žmonės laikė dėl tavęs.
 Padėk, ateik! Šešėliu sušmėžuok! Užteks,
 495 Jei pasirodytum tarytum sapnas, nes
 Bailiai ketina tavo sūnus nužudyt.

Amfitrijonas

Ko reikia įkapėm, paruoški, moterie.

O Dzeuse, aš, rankas į dangų tiesdamas,
 Tavęs šaukiuosi! Jei vaikams padėt ruošies,
 500 Apgink – nebegalėsi greit apginti. Bet
 Dažnai šaukiaus tavęs, tad veltui stengiuosi.
 Atrodo, kad dabar mums neišvengt mirties!
 Senoliai, trumpas mūsų amžius ir todėl
 Kuo maloniausiai stenkitės jį nugyvent,
 505 Nuo ryto lig nakties nesielvartaudami.
 Vilčių nemoka laikas saugot, pralekia
 Jis greit, padaręs savo. Žvelkit į mane:
 Šlovingas ir garsus aš tarp žmonių buvau,
 Bet vieną dieną viską atėmė lemtis,
 510 Lyg plunksną nupūtė į dangų. Nežinau
 Žmogaus, kuris visad turėtų ir turtus,
 Ir šlovę. Bendraamžiai, likite sveiki!
 Mane jau paskutinį kartą matote!

Megara

Žiūri į tolį

Ak!

Regiu brangiausią savo... Ką gi man sakyt?

Amfitrijonas

Taip pat žiūri į tolį

515 Aš, dukra, nežinau. Pats žadą praradau.

Megara

Tai tas, kuris, girdėjom, kad po žemėmis...
 Gal dieną mes sapnuojam? Ką aš čia kalbu?
 Gal man vaidenasi, gal baisiai jaudinuos?
 Seneli, tai sūnus tavasis, ne kitaip!

520 Vaikai, jūs tėvą už apsiausto stverkite!
 Skubėkite, nedelskite! Juk jis padės
 Už patį Dzeusą Gelbėtoją ne mažiau!

*Įeina Heraklis**Heraklis*

O prieangi namų, o židiny, sveiki!
 Į šviesą grįžęs aš džiaugiuos, kai jus matau!
 525 Bet kas čia vyksta? Prieš namus regiu vaikus,
 Jų galvos uždengtos tarytum mirusių.
 Regiu aš savo žmoną vyrų būryje
 Ir tėvą verkiantį. Nelaimė gal kokia?
 Arčiau sustosiu ir paklausinėsiu jų.
 530 Sakyki, žmona, ar nauja bėda namuos?

Megara

Miliausiasis!

Amfitrijonas

O tėvo džiaugsme, sugrįžai!

Megara

Tu sveikas? Kaip laiku grįžai padėt draugams!

Heraklis

Ką tu kalbi? O tėve, koks čia sąmyšis?

Megara

Prapuolėme... Seneli, aš atsiprašau,

535 Kad pertraukiau tave, kai atsakyt ruošėis.

Labiau nei vyrai sielvartauja moterys.

Vaikeliai mano miršta, žūstu aš pati...

Heraklis

Kokia, o Apolone, šios kalbos pradžia!

Megara

Senasis mano tėvas, broliai užmušti!

Heraklis

540 Ką tu sakai? Kas užmušė? Koku ginklu?

Megara

Karalius naujas Likas nugalabijo.

Heraklis

Sukėlęs maištą ar kare kariaudamas?

Megara

Sukėlęs maištą Kadmo miestą užėmė.

Heraklis

Kodėl tave ir tėvą baimė apėmė?

Megara

545 Mane jis, sūnus, tėvą ruošias nužudyt.

Heraklis

Ką tu sakai? Kodėl našlaičių bijo jis?

Megara

Kad už Kreonto mirtį jie nekeršytų.

Heraklis

Kodėl gi sūnūs įkapėmis aprengti?

Megara

Mes apsirengę kaip pritinka mirusiems.

Heraklis

550 Jūs priversti numirti? Nelaimingas aš!

Megara

Numirti be draugų... Girdėjom, kad žuvai.

Heraklis

Iš kurgi jus pasiekė ši liūdna žinia?

Megara

Pasiuntiniai mums Euristėjo pranešė.

Heraklis

Kodėl jūs židinį namų palikote?

Megara

555 Per jėgą jis iš lovos tėvą išmetė.

Heraklis

Ir nesigėdijo senolį žeminti?

Megara

Ne, Gėdos deivė Likui baisiai tolima.

Heraklis

Ar man išvykus, sumažėjo ir draugų?

Megara

O kas draugai nelaimėj atsidūrusiam?

Heraklis

560 Jiems nuspjaut, kad koviausi prieš minijus?

Megara

Kartoju, kad nėra draugų nelaimėje.

Heraklis

Greit nuo galvos numeskit Hado vainikus,

Į šviesą žvelkite, pakelkite akis,

Nusukite žvilgsnius nuo požemių tamsos!

565 O aš – į darbą laikas jau paleist rankas –

Nuėjęs tuoj išgriausiu ligi pamatų

Naujų valdovų rūmus, galvą niekšui tam

Nukirsiu ir numesiu ištašyt šunims.

O nedėkingus kadmiečius, kuriems buvau

570 Padaręs gera, pergalinga kuoka šia

Išmušiu, savo strėlėmis sparnuotomis

Iššaudysiu, Ismeną kūnais negyvais

Užversiu! Švarūs Dirinės vandenys krauju

575 Pasrūs. Kam reikia žmoną, tėvą ir vaikus
 Apginti, jei ne man? O žygdarbiai, sudie!
 Juos veltui atlikau. Daug prasmingiau padėt
 Ir, jei reikės, numirti ginant tuos, kurie
 Dėl tėvo pasmerkti. Nejau aš girsiuosi,
 Kad Euristėjo siūstas, koviaus su hidrą
 580 Ir su liūtu, bet nuo mirties negelbėjau
 Savų vaikų? Juk negalėsiu kaip anksčiau
 Savęs vadinti pergalingu Herakliū.

Choro vadovas

Juk pridera tėvams pagelbėti vaikams
 Ir situoktinei, ir senam gimdytojui.

Amfitrijonas

585 Tau įprasta, sūnau, būt draugiškam draugams
 Ir priešų neapkęst. Bet neskubėk per daug.

Heraklis

Ar aš labiau nei reikia, tėve, skubinuos?

Amfitrijonas

590 Daugybė vargšų, turčiais apsimetusių,
 Valdovo bendražygiais pasidarė. Jie
 Sukėlė sąmokslą ir miestą nusiaubė,
 Apyplėšė kaimynus, atsargas namų
 Be pėdsako iššvaistė tinginiaudami.

Ar matė kas tave į miestą einantį?

Žiūrėk, kad priešai neužpultų nelauktai.

Heraklis

595 Net jei regėjo visas polis, nesvarbu.

Kuomet išvydau paukštį, bėdą lemiantį,

Tuoj supratau: namai nelaimės ištikti,

Todėl į šalį slapčiomis atkeliavau.

Amfitrijonas

Gerai. Dabar nuėjęs židinį pagerbk

600 Ir leisk akims vėl pamatyt tėvų namus.

Tuoj čia ateis valdovas ir vaikus, mane

Ir tavo žmoną vesis nugalabyti.

Jei liksi rūmuose, tai viskas bus gerai,

Saugus ten būsi. Miesto nesukelk anksčiau

605 Nei sutvarkysi savo reikalus, sūnau.

Heraklis

Taip ir darysiu. Pasakei gerai. Einu

Aš į namus. Galiausiai parkeliavęs čia

Iš Hado ir iš Korės požemių, turiu

Namų dievus pasveikint, nepaniekinti.

Amfitrijonas

610 Ar iš tikrųjų tu, sūnau, buvai Hade?

Heraklis

Aš iš tenai trigalvį žvėrį parvedžiau.

Amfitrijonas

Jį įveikei kovoj, ar deivė davė tau?

Heraklis

Kovoj. Man sekės: apeigas šventas mačiau.

Amfitrijonas

Ar Euristėjo rūmuos šis žvėris dabar?

Heraklis

615 Jis Hermijonėj, Chtonijos giraitėje.

Amfitrijonas

Ar Euristėjas žino, kad atgal grįžai?

Heraklis

Dar ne. Pirmiau čia užsukau išgirst žinių.

Amfitrijonas

Kodėl gi taip ilgai po žemėmis buvai?

Heraklis

Tesėją vesdamas iš Hado sugaišau.

Amfitrijonas

620 Kur jis dabar? Gal iškeliavo tėviškėn?

Heraklis

Atėnuos. Grįžęs iš po žemių džiaugiasi.

Vaikai, jūs sekite tėvą, eikite į namus!

Įeit į juos mums bus tikrai daug maloniau

Negu išeiti. Na, turėkite drąsos
 625 Ir ašarų daugiau neliekit iš akių!
 Ir tu, manoji žmona, susiimk, nustok
 Drebet!

Vaikams

Apsiaustą manąjį paleiskite!
 Aš ne sparnuotas, nepabėgsiu nuo draugų.
 Bet nepaleidžia jie drabužį, dar tvirčiau
 630 Pastvėrę laiko... Ar jūs einat po peiliu?
 Nutvėręs rankomis aš nusitempsiu juos,
 Kaip laivas tempia valtis. Pasirūpinsiu
 Vaikais. Vienodai svarbūs jie visiems žmonėms.
 Ir vargšai, ir turtuoliai myli vaikučius.
 635 Vien turtais žmonės skirias. Turi jų ar ne,
 Bet savo palikuonis myli jie visi.

Heraklis kartu su vaikais, Megara ir Amfitrijonu įeina į rūmus

Antrasis stasimas

Choras

Strofa I

Man jaunystė miela,
 O senatvė sunki,
 Net už Etną sunkesnė
 640 Virš galvos mano kabo,

Mano žvilgsnį aptemdo.

Lai kaip Azijos turčiai

Aš nebūsiu turtingas,

Neiškeisiu jaunystės

645 Į namus, pilnus aukso.

Man geriausia jaunystė,

Ar aš turčius, ar vargšas.

Nekenčiu aš senatvės –

Ji liūdna, pražūtinga.

650 Bangose lai ji žūva,

Lai nelanko mirtingų

Nei namų anei miestų,

Lai sparnais pasikėlus

Ji po eterį blaškos.

Antistrofa I

655 Jei galėtų dievai

Apie žmones nuspręst

Įžvalgiai, tai jaunystę

Dovanotų doriesiems

Du kartus. Palankumą

660 Jiems taip reikštų. Į saulę

Vėl sugrįžtų gerieji,

O blogiesiems tik kartą

Būtų leista gyventi.

Tai padėtų išvelgti,

665 Kas gi blogas, kas geras,

Taip, kaip žvaigždės jūreiviams

Tarp miglų išryškėja.

Bet dievai nenurodė

670 Mums ženklų, kaip atskirti
 Nuo gerųjų bloguosius.
 Tiktai metai vis sukas
 Ir tik turtai didėja.

Strofa II

Visad kartu sujungsiu
 Aš Charites su Mūzom –
 675 Jų sąjunga mieliausia.
 Kad niekad negyvenčiau
 Be Mūzų! Vainikuotas
 Kad būčiau! Senas dainius
 Pagarbins Mnemosinę.

680 Aš pergales Heraklio
 Prie Bromijo apgiedu,
 Kitarai septynstygei
 Ar libiškajam aului
 Suskambus. Nesiliausiu

685 Vis šlovint Mūzų. Šoka
 Jos su manim ratelį.

Antistrofa II

Delietės prie šventyklos
 Letò sūnaus garbingo,
 Giedodamos pajaną,

690

Rately sukas. Dainą
 Užtraukiu aš prie rūmų
 Lyg gulbinas nejaunas
 Senyvom savo lūpom.
 Giedoti himną gera.

695

Yra jis Dzeuso vaikas,
 Tačiau aukščiau už kilmę
 Jo žygdarbiai, nes ramų
 Gyvenimą mirtingiems
 Jis suteikė, įveikęs

700

Baisių žvėrių daugybę.

Trečiasis epeisodijas

Sargo lydymas ateina Likas. Iš rūmų išeina Amfitrijonas

Likas

Pačiu laiku, Amfitrijonai, išėjai
 Laukan iš rūmų. Kaip ilgai jūs puošėtės
 Ir rengėtės drabužiais, mirusiems skirtais.
 Na, įsakyk Heraklio žmonai ir vaikams

705

Išeit iš rūmų, šičia pasirodyti
 Ir, kaip pati žadėjo, mirt sava valia.

Amfitrijonas

Valdove, persekioji tu mane, bėdos

Prispaustą, tyčiojiesi dėl numirusio.

Nors tu valdovas, reikia saiką jaust. Kuomet

710

Nuspręsi, jog mums būtina numirti, teks

Paklusti būtinybei, vykdyt, ką liepi.

Likas

Kur Megarà? Vaikaičiai kur Alkmenės? Kur?

Amfitrijonas

Manau, kad ji... Kiek galima iš tolo spręst...

Likas

Ir ką gi tu manai? Turi įrodymų?

Amfitrijonas

715

Prie aukuro suklypus meldžias Hestijai...

Likas

Ir veltui prašo gyvastį išsaugoti.

Amfitrijonas

Ir veltui šaukia savo vyrą mirusį...

Likas

Nėra jo čia. Jis niekada nebesugrįš.

Amfitrijonas

Negrįš. Nebent koks dievas vėl prikeltų jį.

Likas

720

Tad eiki ir iš rūmų ją čionai atvesk.

Amfitrijonas

Atvedęs tapčiau aš žudynių dalyviu.

Likas

Kadangi tu dėl to taip jaudinies, aš pats

Be baimės atsivesiu šičia motiną

Ir jos vaikus. Tarnai, jūs sekit iš paskos,

725 Kad mes džiaugsmingai darbus šiuos užbaigtume.

Likas įeina į rūmus

Amfitrijonas

Tu eik, kur lemta eiti! Visa kuo kitu

Gal kitas pasirūpins! Láuk nelaimės, nes

Blogai pasielgei! Senoliai, kaip žvitriai

Jis žengia, bet pateks į spąstus – atsidurs

730 Prieš kardą. Juo ketino žmones artimus

Žudyti, niekšas. Eisiu, kad išvysčiau jį

Ten gulintį negyvą. Malonu matyt,

Kad priešas mirė susilaukęs atpildo.

Amfitrijonas įeina į rūmus

Trečiasis stasimas

Strofa I

Choras

735 Nelaimės baigėsi! Galingasis kadais

Valdovas vėl iš Hado grįžo atgalios!

Aiman!

Tai teisingumas, neišvengiama dievų bausmė!

Choro vadovas

740 Atėjo laikas tau gyvybe užmokėt,
Kad tuos skriaudei, kurie už patį geresni!

Choras

Ištryško džiaugsmo ašaros –

Tu sugrįžai!

745 Nesitikėjau širdyje, kad tai įvyks,
Kad grįš šalies valdovas!

Choro vadovas

Senoliai, nagi, pažiūrėkim, ar namų

Viduj dabar tai vyksta, ko norėčiau aš.

Likas (viduje)

Oi, oi...

Antistrofa I

Choras

750 Štai skamba rūmuose balsai, kuriuos išgirst
Labai man malonu: artėja jo žūtis!
Juk tai
Valdovo aimanų pradžia dėl gresiančios mirties!

Likas (viduje)

O Kadmo žeme, aš per klastą pražuvau!

Choro vadovas

755 Tu pražudei kitus! Tad gauki atpildą
Ir susilauk bausmės už tai, ką padarei!

Choras

Ir kas, mirtingas būdamas,
Galėjo taip
Paniekinti dangaus dievus kvailu žodžiu,
Kad jie yra bejėgiai?

Choro vadovas

760 Senoliai, jau nedoro vyro nebėra!
Jau rūmuose tyla! Na, šokim rateliu,
Nes sekasi draugams, kuriems linkiu sėkmės.

Choras

Strofa II

Lai šokiai, šokiai,
Šventės vyks
765 Mieste šventajam – Tebuos!
Nes ašaros jau baigės,
Jau baigėsi nelaimės
Ir gimė naujos dainos!
Valdovas naujas numirė, ankstesnis vėl,
770 Palikęs Acheronto krantą, valdo mus!

Taip netikėtai, nelauktai

Viltis atėjo!

Antistrofa II

Mus dievas, dievas

Stebi vis –

Dorus ir nedoruosius.

Sėkmė ir auksas protą

775 Žmonėms sumaišo – siekia

Valdžios jie neteisingos.

Ir niekas neišdrįsta pažiūrėt atgal.

O kas, įstatymus pamynęs, džiūgauja,

Sudaužo savo tamsųjį

780 Vežimą laimės!

Strofa III

Ismene, puoškis vainiku!

Lai septynvarčio miesto

Gatves užplūsta šokiai!

Tu, gražiasrove Dirke,

785 Su dukromis Asopo

Palikit tėvo vagą,

Ateikit apdainuoti

Šią pergalę Heraklio!

790 Miškinga uōla Pitijos
 Ir Helikono Mūzų
 Namai, garsais džiaugsmingais
 Užliekit mano miestą
 Ir sienas jo, kur buvo
 Kariūnų variaskydžių
 795 Būrys kadais pasėtas!
 Vaikams jų – Tebų šviesai –
 Ši žemė atiteko!

Antistrofa III

O patalai šeimos! Juose
 Jaunikai du gulėjo –
 800 Mirtingasis ir Dzeusas,
 Į Persėjidės guolį
 Patekęs! Dzeuse, šitas
 Senasis padavimas
 Tikrai yra teisingas!
 805 Mat laikas greit parodė
 Heraklio galią didžiąją,
 Nes jis, Plutono rūmus
 Palikęs, žemėn grįžo!
 Herakli, tu geresnis

810 Valdovas man už nieką
 Karalių! Tai matyti
 Dabar, kai jie kovoja
 Kardais, jei teisingumas
 Dievams vis dar patinka.

Ketvirtasis epizodas

Ant rūmų stogo pasirodo vežime sėdinčios dvi deivės – Iridė ir Lisa

Choro vadovas

815 Vaje, vaje!
 Ar mums ir vėl tą pačią baimę teks patirt,
 Seneliai? Kokią šmėklą virš namų regiu?

Vienas iš choristų

Bėgte, bėgte!
 Pagreitink lėtą žingsnį ir skubėk šalin!

Kitas iš choristų

820 Valdove Pajane,
 Globėjas būk, nelaimės atitolinki!

Iridė

Seneliai, nesibaiminkit matydami
 Abi mus – Lisą, Niktės dukrą, ir mane,
 Iridę. Aš esu dievų pasiuntinė.

- 825 Nekenksim jūsų miestui, tik kariausime
 Prieš vieną žmogų. Kalba, kad Alkmenės jis
 Ir Dzeuso vaikas. Kol jis darė žygdarbius,
 Jį saugojo likimas, tėvas Dzeusas pats
 Neleido savo vaiko man ir Herai skriaust.
- 830 Kai Euristėjui darbus užbaigė jisai,
 Hera sumanė jį šviežiu krauju sutept,
 Kad sūnus nužudytų. Noriu to ir aš.
- Sutelk rūstybę savo širdyje, Nakties
 Juodosios netekėjus dukterie, pasiųsk
- 835 Šiam vyrui beprotybę ir sujauk mintis,
 Kad jis norėtų nugalaboti vaikus,
 Varyk jį, judinki, atleisk mirties bures,
 Kad jis, į Acherontą nuostabius vaikus
 Pasiuntęs, – juos nužudęs savo rankomis –
- 840 Suvoktų, kokį pyktį jaučiam jam abi –
 Hera ir aš. Bus nieko neverti dievai,
 Klestės žmonių galia, jei jis bausmės išvengs.

Lisa

- Esu ašai iš motinos kilnios Nakties
 Ir iš Urano tėvo kraujo gimusi.
- 845 Nesididžiuoju pareigom, nesidžiaugiu,
 Kai tarp žmonių lankausi pas draugus. Kol dar

Aš neregėjau Heros klystant, jai ir tau
Patarti noriu, jei manęs klausysite.

850 Tas vyras, pas kurį dabar mane siunti,
Ir tarp žmonių, ir tarp dievų yra garsus.

Audringą jūrą, neišvaikščiotas žemes
Įveikęs jis gražino vienas pats dievams
Jų garbę, prarastą dėl nedorų žmonių.

.

Todėl tau patariu: jam blogio nelinkėk.

Iridė

855 Napatarki mums, nes šitai su Hera sumanėme!

Lisa

Stengiuosi iš blogo kelio į geresnį jus nukreipt.

Iridė

Ne išmintingumą rodyt atsiuntė tave Hera.

Lisa

860 Saulė mato, kad nenoriu šito darbo padaryt.
Jei tarnauti tau ir Herai privalau, tai seksiu jus
Kaip medžiotoją jo šunys seka greitai iš paskos.
Eisiu! Šitaip nebanguoja jūra, garsiai šniokšdama,
Nedreba taip žemė, žaibas taip skausmingai netrenkia,
Kaip galingai įsibrausiu į Heraklio širdį aš!
Įsiveržusi į rūmus juos sugriausiu, bet pirmiau

865 Žūs jo sūnūs! O žudikas nesupras, kol nepraeis
 Pamišimas, kad nužudė pats jis savo vaikelius!
 Štai, žiūrėk! Kaip baisiai galvą ima purtyti jisai,
 Kaip jis dairosi aplinkui išprotėjusiom akim,
 Tartum jautis, pasiruošęs pulti, baubia ir giliai
 870 Gaudo kvapą, iš Tartāro kviečiasi Kerès! Jau greit
 Dar labiau tave šokdinsiu, baimę kelsiu grodama.
 Kilk, Iride, į Olimpą, ženki kojom prakilniom!
 Pabandysiu į Heraklio rūmus slapčiomis patekt!

Abi deivės pradingsta

Choras

875 Ojoj... Vaitoki! Dzeuso vaikas, jau
 Tavasis polio žiedas, skinamas!
 Helade vargše, geradario tu
 Neteksi, pražudysi jį,
 Pagautą Lisos beprotybės...
 880 Atvyko ji, žiaurioji, vežimu,
 Negailėstingai žirgus plakdama,
 Nakties Gorgonė, lydima
 Gyvačių šimtagalvių šnypščiančių,
 Lisà liepsnojančiom akim.
 885 Laimingą lemtį greit dievybė pakeitė.

Jau greit numirs vaikai – juos tėvas nužudys.

Amfitrijonas (viduje)

Vaje, aš nelaimingas!

Choras

O Dzeuse, tavo vaiką, jau bevaikį, žiaurios,

Pamišusios ir neteisingos Keršto deivės

890

Kančiom pasmerkia!

Amfitrijonas (rūmų viduje)

Ak, namų pastoge!

Choras

Štai šokis be timpanų skambesio

Prasideda, be tirso, mielo Bromijui...

Amfitrijonas (rūmų viduje)

Ak, namai!

Choras

Ne Dioniso vynuogių lašus

895

Pralies jis – kraują...

Amfitrijonas (rūmų viduje)

Bėkite, vaikai!

Choras

Siaubingi ten,

Siaubingi girdisi garsai!

Jis savus vaikus medžioja! Niekad, niekad namuose

Be tikslų Lisa nešėlsta!

Amfitrijonas (rūmų viduje)

900

Ak, nelaimės!

Choras

Vaje! Kaip aš verkiu dėl tėvo senojo,

Dėl motinos, kuri vaikus

Be reikalo pagimdė!

Pasigirsta griausmas. Griūva rūmų sienos

Vienas iš choristų

Žiūrėk, žiūrėk!

905

Audra jau purto rūmus! Stogas griūva jau!

Padangėje pasirodo ginkluota Atėnė Paladė

Heraklis (rūmų viduje)

Ką tu darai su rūmais, Dzeuso dukterie,

Palade? Juk siunti baisingą sumaištį,

Kaip kažkada prieš Enkeladą pasiuntei!

Penktasis epeisodijas

Iš rūmų išbėga pasiuntinys

Pasiuntinys

910

O jūs, žili senoliai!

Choras

Bet kodėl mane

Šauki?

Pasiuntinys

Baisu, kas rūmuos...

Choras

Kito pranašo

Nereikia man...

Pasiuntinys

Nebegyvi vaikai...

Choras

Vaje!

Pasiuntinys

Raudokite, nes tai apverkti būtina!

Choras

Žudynės baisios,

915

Baisios tėvo rankos! Ak!

Pasiuntinys

Nenusakysim žodžiais, ką patyrėme.

Choras

Bet kaip tu apsakysi

Siaubingą tėvo beprotybę?

Papasakok, kaip dievo pasiūsta

920 Nelaimė ši užklupo
 Ir rūmus, ir nelaimėlius vaikus?

Pasiuntinys

Tuomet, kai aukos, skirtos rūmus apvalyt,
 Jau buvo suneštos prieš Dzeuso aukurą,
 (Mat šios šalies valdovą nugalabijęs
 925 Heraklis kūną išmetė), visi vaikai
 Sustoję, tėvas, Megarà. Kai buvo jau
 Aplinkui aukurą krepšelis apneštas,
 Tylėjom pagarbiai. Heraklis ruošėsi
 Į dešinę paėmęs deglą, panardint
 930 Jį vandeny, tačiau nutilo ir staiga
 Sustingo. Tėvui delsiant, pažvelgė į jį
 Vaikai. Heraklis rodės jau kitoks: kraujais
 Pasrūvusios jo akys lakstė į šalis
 Ir gausios putos dribo ant gražios barzdos.
 935 Jis, kaip beprotis nusijuokęs, ištarė:
 „Ar reikia, tėve, man apsivalyt dabar,
 Kol Euristėjo nenukoviau? Kam daryt
 Man dukart tai, ką vienąkart galiu atlikt?
 Kai atgabensiu Euristėjo galvą čia,
 940 Tuomet rankas nuplausiu nuo nužudymo.

Išpilkit vandenį, išmeskite greičiau
 Krepšelį! Kas man lanką, vėzdą kas paduos?
 Keliausiu į Mikėnus. Reikia pasiimt
 Laužtuvą ir kirtiklių, kad galėčiau jais
 945 Išgriaut Kiklopų sienas, tiesiai suręstas
 Su svambalais ir įrankiais akmentašiu.“
 Paskui Heraklis sakė, kad vežiman sės.
 Nors to vežimo ir nebuvo, rodės jam,
 Kad jis įlipęs jau mojuoja botagu.
 950 Ir išgąstis, ir juokas apėmė tarnus.
 Jie susižvalgė tarp savęs, spėliodami:
 „Juokauja šeimininkas ar jam maišosi?“
 Paskui po rūmus jis klajojo šen bei ten.
 Į vyrų kambarį užsukęs, sakėsi
 955 Į Niso miestą atkeliavęs. Ant grindų
 Prigulęs, kur stovėjo, ruošėsi puotaut.
 Netrukus ėmė jis sakyti, kad dabar
 Žygiuoja per miškingas Istmo lygumas.
 Apsiaustą nusimetęs, apsinuoginęs,
 960 Įsivaizdavo, kad jau varžos su kažkuo,
 Ir nugalėtoju pasiskelbė. Paskui
 Pamanęs, kad yra Mikėnuose, grasint
 Pradėjo Euristėjui. Stvėręs už tvirtos

Heraklio rankos, tėvas ėmė klausinėt:

- 965 „Sūnau, kas tau yra? Kodėl keistai elgies?
Gal kraujas tų, kuriuos tu ką tik nužudei,
Užtemdė protą?“ Bet Herakliui rodėsi,
Kad Euristėjo tėvas, jo maldaudamas,
Už rankos stvėrė, tad pastūmė jį šalin
- 970 Ir ruošėsi lanku iššaudyti vaikus,
Pamanęs, kad jie Euristėjo. O vaikai
Iš baimės išsilakstė. Motinos glėbin
Skubėjo vienas, kitas slėpės tamsiame
Šešėlyje už stulpo, trečias gūžėsi
- 975 Prie aukuro lyg paukštis. Šaukė motina:
„Ką tu darai? Kodėl savus vaikus žudai?“
Ir senas tėvas, ir tarnai pradėjo klykt.
O jis aplinkui stulpą gaudė sūnų ir
Šiam kepenis strėle prakirto. Krisdamas
- 980 Sūnus kraujais aptaškė stulpo akmenį
Ir numirė. Heraklis pasigyrė taip:
„Jau vieną Euristėjo vaiką nužudžiau.
Atkeršijau, kad tėvas nekentė manęs.“
Paskui Heraklis lanką nukreipė į tą,
- 985 Kuris mėgino pasislėpt prie aukuro.
Kelius šis tėvo apkabino, stengėsi

Ranka pasiekt jo smakrą, taip maldaudamas:

„Miliausiasis tėveli, nežudyk manęs!

Ne Euristėjo, tavo vaikas aš esu!“

990

Heraklis baisiai lyg Gorgonė pažvelgė

Ir, negalėdamas iš taip arti paleist

Strėlės, lyg kalvis vožė kuoka į sūnaus

Galvelę ir jo kaukolę suknežino.

Taip antrą savo vaiką nugalabijęs,

995

Jis veržiasi užmušti trečią, kaip tuos du.

Bet šitą spėjo vargšė motina pačiupt,

Įnešti į namus ir užrakint duris.

Heraklis, lyg Kiklopų sienas puldamas,

Duris išlaužia svertu, veržias kambarin,

1000

Viena strėle nušauna žmoną su vaiku.

Paskui jis greitai skuba tėvą nužudyt,

Tačiau Paladės šmėkla, aiškiai prieš akis

Išnirusi, pakrato ietį ir staiga

Herakliui į krūtinę sviedžia akmenį,

1005

Sutramdo jį, ištroškusį žudyt, paskui

Užmigdo. Krenta ant grindų jis, nugara

Į stulpą trenkias. Stulpas perskyla pusiau

Ir griūva visas namas ligi pamatų.

1010

Tada ir mes ištrūkė greit pabėgome

1009 Kartu su tėvu, o Heraklį virvėmis
 Pririšome prie stulpo, kad pabudęs jis
 Nepadarytų dar ko nors labai baisaus.
 Dabar jis, vargšas, miega neramiu miegu,
 Nužudęs žmoną ir vaikus. Aš nežinau
 1015 Mirtingojo, nelaimingesnio nei jisai.

Ketvirtas stasimas

Choras

Uolėtas Argas jau anksčiau patyrė žudynes
 Neįtikėtinas, garsias visoj Heladėje,
 Įvykdytas Danajo dukterų... Jas pralenkė
 Žudynės, nelaimingo Dzeuso vaiko surengtos...

 Galiu primint ir Proknės žudynes, kuomet jinai
 Vienturtį savo sūnų Mūzoms paaukojo. Bet
 Pamišęs tu tris savo sūnus nugalabijai.

1025 Ojoj ojoj, kokių verksmu,
 Dejonėmis ar mirusių rauda,
 Ar šokio rateliu man mirtį apraudot?

Egzodas

Rūmų durys atsiveria, viduje matyti nuolaužos, apgriuvusi kolona, prie kurios pririštas miega Heraklis. Šalia jo išmėtytos strėlės ir lankas. Kiek toliau Megaros ir trijų vaikų lavonai. Prie jų suklupęs rauda Amfitrijonas

Vaje, vaje!

Žiūrėkit, rūmų durys

1030 Atsiveria plačiai!

Aiman, aiman!

Žiūrėkite, vaikai vargšeliai guli

Prieš tėvą nelaimingąjį, kuris

Vaikus nužudęs, miega neramiai!

1035 Heraklio kūnas virvėmis tvirtai

|Daugybę kartų sumaizgytas,

Labai stipriai priraišiotas

Prie akmeninio rūmų stulpo.

Choro vadovas

O štai senelis tartum paukštis, paukšteliu

1040 Mažus, beplunksnius gailiai apraudodamas,

Čia pamažu atslūkina lėtu žingsniu.

Amfitrijonas

Tyliau, tyliau, seni kadmiečiai!

Ar leisit jam, giliai užmigusiam,

Pamiršti savo negandas?

Choras

1045 Senoli, apverkiu tave, vaikus

Ir vyrą – šaunų nugalėtoją!

Amfitrijonas

Šalin nueikite,

Nešaukit, netriukšmaukite,

Iš miego neprikelkite

1050 Kietai įmigusio!

Choras

Vaje!

O kraujo kiek...

Amfitrijonas

Ojoj, ojoj!

Mane pribaibsite!

Choras

pralieto matosi...

Amfitrijonas

Raudokite raudas

Seneliai, tylomis,

1055 Arba jis atsibus, tuojau nutrauks virves,

Ir savo poli, tėvą, rūmus pražudys.

Choras

Bet šitai neįmanoma...

Amfitrijonas

Tu patylėk,

Ir jo kvėpavimo man paklaudyti leisk.

1060

Priglausiu ausį tuoj...

Amfitrijonas pasilenkia prie Heraklio ir prideda ausį prie jo krūtinės

Choras

Ar miega jis?

Amfitrijonas

Miegù

Slogiu, kankinančiu užmigo, strėlėmis

Nušovęs savo žmoną ir visus vaikus...

Choras

1065

Tu apraudoki...

Amfitrijonas

Raudu...

Choras

Pražūtį vaikų!

Amfitrijonas

Vaje! Vaje!

Choras

Ir savojo sūnaus...

Amfitrijonas

Vaje!

Choras

Seneli!

Amfitrijonas

Ai, tylėk, tylėk!

Jis sujudėjo... atsibunda... grėžiasi...

1070

Nuo jo aš pasislėpsiu rūmų viduje...

Choras

Drąsiau! Dar tavo sūnui akyse naktis!

Amfitrijonas

Supraskite: juk aš, prispaustas negandų,

Palikti šį pasaulį nebijau, bet jei

Mane jis, savo tėvą, ims ir nužudys,

1075

Tai dar labiau padidins nuodėmes, pradės

Erinijos tada už tėvą keršyt jam.

Choras

Reikėjo tau numirt, kai griovei tu

Tafiečių miestą, jūros apsuptą,

Už svainių mirtį atmokėdamas.

Amfitrijonas

1080

Bėgte, bėgte, senoliai, nuo namų toliau!

Toliau nuo vyro išprotėjusio,

Jau atsibundančio!

Nes jis suruoš dar vienas žudynes
 1085 Ir siautės vėl kadmiečių polyje!

Choro vadovas

Kodėl, o Dzeuse, šitaip baisiai nekenti
 Sūnaus, kad jį nelaimių jūroj pražudei?

Heraklis

Pabudęs

Ak!
 Kvėpuoju ir matau, ką reikia man matyt –
 1090 Ir eterį, ir žemę, saulės spindulius...
 Kaip viskas sukas, skrieja, maišosi galvoj!
 Guliu parkritęs ir, kvėpuodamas giliai,
 Nors ir retai, iš plaučių karštį iškvepiu.
 Vaje! Kodėl aš tartum laivas virvėmis
 1095 Per liemenį ir per rankas priraišiotas
 Prie šitos akmeninio stulpo nuolaužos?
 Kodėl šalia manęs lavonai? Ir kodėl
 Sparnuotos strėlės, lankas mėtos ant grindų?
 Anksčiau šie ginklai buvo mano rankose,
 1100 Jie saugojo mane, ir aš juos saugojau.
 Ar ne atgal į Hadą vėlei sugrįžau,
 Paliepus Euristėjui? Vėl Hadan? Iš kur?
 Akmens Sisifo čia, Plutono nematau,

Taip pat dukters Demetros skeptro neregiau.

1105 Aš pasimetęs. Kur esu, nesuprantu.

Tad kas iš artimų ar tolimų draugų
Nežinomybę šitą mano išsklaidys?
Juk nieko nežinau, ką privalau žinot.

Amfitrijonas

Kreipdamasis į chorą

Ar prie žudynių vietos man arčiau prieit?

Choro vadovas

1110 Aš eisiu su tavim, nemesiu bėdoje.

Heraklis

Pamatęs Amfitrijoną

O tėve, ko verki? Kodėl slepi akis,
Stovėdamas toli nuo mylimo sūnaus?

Amfitrijonas

Sūnau! Tu man sūnus, nors bloga padarei!

Heraklis

Ką blogo padariau? Ko lieji ašaras?

Amfitrijonas

1115 Net dievas apsiverktų, jei išgirstų tai.

Heraklis

Taip baisiai skamba... Kas nutiko, nesakai...

Amfitrijonas

Ir pats matai dabar, jei protą atgavai.

Heraklis

Sakyki, jei esu kuo nors apkaltintas.

Amfitrijonas

Jei tau nebesimaišo, pasakyt galiu.

Heraklis

1120 Ak, vėl įtartinau užuominom kalbi!

Amfitrijonas

Žiūriu, ar iš tiesų į protą atėjai.

Heraklis

Kad būčiau jo netekęs, neatsimenu.

Amfitrijonas

Senoliai, ar atišta man sūnų? Ką daryt?

Choras pritariamai linksi. Amfitrijonas atišta Heraklį ir padeda jam atsisėst.

Heraklis

Tai kas, sakyk, mane surišo? Gėda man....

Amfitrijonas

1125 Gana tau bus nelaimių, kiek žinai. Tiek to...

Heraklis

Pakaks nutilt, kad sužinočiau, ką geidžiu?

Amfitrijonas

O Dzeuse, ar nuo Heros sosto tai regi?

Heraklis

Ar vėl man reikia priešiškąją josios kęst?

Amfitrijonas

Pamirški deivę, rūpinkis savom bėdom.

Heraklis

1130 Aš pražuvau! Kokia bėda? Papasakok.

Amfitrijonas

Štai... Pažiūrėki į vaikų lavonėlius.

Heraklis

Ak! Kokį vaizdą aš, nelaimėlis, matau!

Amfitrijonas

Pradėjai karą, net ne karą, su vaikais.

Heraklis

Bet kokį karą? Kas nužudė vaikučius?

Amfitrijonas

1135 Tu strėlėmis. Tačiau ir dievo čia kaltė.

Heraklis

Ką tu kalbi? Nelaimės, tėve, praneši!

Amfitrijonas

Buvai pamišęs... Sunkūs tavo klausimai...

Heraklis

Na, o žmonos žudikas aš taip pat esu?

Amfitrijonas

Tik tavo vieno rankų darbas visa tai.

Heraklis

1140 Ai ai! Mane užklojo skausmo debesis!

Amfitrijonas

Taip pat ir aš likimą tavo apverkiu.

Heraklis

Ar išprotėjęs aš sugrioviau šiuos namus?

Amfitrijonas

Tik viena aš žinau – esi pražuvęs tu...

Heraklis

O kur ištiko beprotybės priepuolis?

Amfitrijonas

1145 Kai apvalyt rankas ruošeis prie aukuro.

Heraklis

Vaje! Kodėl gyvybės savo gaila man,

Kai žudiku tapau brangiausiųjų vaikų?

Kodėl žemyn nešoku nuo aukštos uolos,

Ar durklo nesusivarau į kepenis,

1150 Kad už vaikelių kraują sau atkeršyčiau?

Kodėl aš ugnyje nesusideginu,

Kad taip gyvenime išvengčiau nešlovės?

Pamato ateinantį Tesėją

Bet sukliudys nusižudyt ateinantis

Tesėjas. Jis bičiulis man ir giminė.
 1155 Kai jis, mieliausias iš draugų, mane išvys,
 Jo žvilgsnis, vaikžudį pamatęs, susiterš.
 Vaje! Ką man daryt? Kaip pasišalinti
 Nuo šių nelaimių? Skrist sparnuotam ar žeme
 Žygiuoti? Užsidengsiu galvą apsiaustu,
 1160 Nes gėdinuos dėl to, ką bloga padariau.
 Praliedamas jų kraują, aš nusikaltau,
 Tačiau visai nenoriu kenkti nekaltiems.

Heraklis užsidengia galvą apsiaustu. Ateina Tesėjas su palydovais

Tesėjas

Amfitrijonui

Iš atėniečių žemės su jaunais kariais
 (Jie pasiliko prie Asopo vandenu),
 1165 Atkeliavau suteikt ginkluotą paramą
 Herakliui, o senuk. Pasiekė gandas toks
 Erehtėjidų miestą: valdžią šios šalies
 Užgrobęs Likas ruošias su jumis kariaut.
 Mane Heraklis išvedė iš požemio,
 1170 Todėl jam atsilygint atėjau, senuk,
 Jei tik pagalbos mano ar draugų prireiks.
 Vaje! Kodėl ant žemės pilna mirusių?

Gal per vėlai aš atvykau, kad naujesnėms
 Nelaimėms sukliudyčiau? Kas nužudė šiuos
 1175 Vaikus? Kieno gi ši žmona, kurią matau?
 Vaikai nemoka kautis ietimis... Jaučiu,
 Kad šičia slypi kažkokia nauja bėda.

Amfitrijonas

O tu, alyvmedžių kalvų valdytojau!

Tesėjas

Kodėl susigraudinęs į mane kreipeis?

Amfitrijonas

1180 Mes iš dievų patyrėme baisias bėdas.

Tesėjas

O prie kieno vaikų tu lieji ašaras?

Amfitrijonas

Jų tėvas – mano vaikas nelaimingasis,

Jis – jų žudikas, kraują jų...

Tesėjas

Taip nekalbėk!

Amfitrijonas

1185 Norėčiau tau paklust!

Tesėjas

Siaubingus dalykus man pasakei!

Amfitrijonas

Pražuvom vargšai mes! Pražuvome!

Tesėjas

Ką tu šneki? Kaip jis įvykdė tai?

Amfitrijonas

Pagautas įsiūčio, nukovė strėlėmis...

1190

Jos buvo sumirkytos hidros nuoduose...

Tesėjas

Tai Heros darbas... Kas tenai prie mirusių?

Amfitrijonas

Tai mano, mano vaikas, daug kentėjęs! Jis

Kadaise vyko su gigantais susikaut

Ir su dievais juos žudė Flegros lygumoj...

Tesėjas

1195

Vaje! Kas dar toks nelaimingas kaip jisai?

Amfitrijonas

Tu tarp žmonių mirtingų negalėtum rast,

Kas būtų šitiek vargęs, šitiek klaidžiojęs.

Tesėjas

Kodėl paslėpęs galvą jis po apsiaustu?

Amfitrijonas

Nes gėdijas tavų akių,

1200

Savų gentainių,

Vaikų pralieto kraujo...

Tesėjas

Aš atvykau užjaust jį. Galvą atidenk!

Amfitrionas

Sūnau! Nutrauk apsiaustą nuo akių,
 1205 Numeski jį, į saulę atsigrėžk!
 Nelengva numalšinti ašaras.

Maldauju, siekdamas tavos barzdos,
 Kelius apglėbęs, ranką liesdamas
 1210 Ir drumstą ašarą nuliedamas:
 Sūnau, sutramdyk liūto įniršį
 Širdy, nes jis žudyti skatina
 Ir prie nelaimių prideda kitas!

*Tesėjas**Herakliui*

Gana! Aš tau, čia sėdinčiam ir liūdinčiam,
 1215 Liepiu pakelt akis, parodyti draugams.
 Nėra tokios tamsos ar juodo debesies,
 Kuris paslėpt galėtų tavo negandas.
 Kodėl ranka man moji, rodai į aukas?
 Kad susitepsiu, su tavim bendraudamas?
 1220 Tai nesvarbu, esu su tavimi bėdoj.
 Juk man kadais pasisekė: išgelbėjęs
 Iš mirusių šalies, į šviesą gražinai.

Neapkenčiu, kai sensta padėka draugų,
 Ir to, kas nori vien tik mėgautis geru,
 1225 Tačiau nelaimėje palieka bičiulius.
 Na, kelkis, nelaimingą galvą atsidenk,
 Pažvelk į mus! Kilnus tik tas žmogus, kuris
 Nevengia kęst nelaimių, dievo pasiųstų!

Heraklis

Tesėjau, ar matei, ką padariau vaikams?

Tesėjas

1230 Girdėjau. O dabar pats rodai, tad matau.

Heraklis

Kodėl prieš saulę galvą man atidengei?

Tesėjas

Kodėl? Žmogus tu, neterši, kas dieviška.

Heraklis

Šalin, nelaimėli! Aš suteptas krauju!

Tesėjas

Tačiau jokie draugai draugams nekeršija.

Heraklis

1235 Aš pritariu. Padėjęs tau nesigailiu.

Tesėjas

Tuomet padėjai man, dabar guodžiu tave.

Heraklis

Vaikų žudikas apgailėtinas esu...

Tesėjas

Ir dėl kitų nelaimių su tavim verkiu...

Heraklis

Ar tu žinai, kam teko didesnių bėdų?

Tesėjas

1240

Atrodo, tavo bėdos lig paties dangaus.

Heraklis

Todėl dabar esu aš pasiruošęs mirt.

Tesėjas

Manai, kad rūpi šie grasinimai dievams?

Heraklis

Man dievas atšiaurus ir aš jiems atšiaurus.

Tesėjas

Tylėk! Kad nekentėtum tu už šiuos žodžius!

Heraklis

1245

Ak, kiek nelaimių man! Negali būt daugiau!

Tesėjas

Ką veiksi? Taip supykęs, kur keliaut ruošies?

Heraklis

Numirsiu ir po žemėm grįšiu, kur buvau.

Tesėjas

Kalbi, kaip koks eilinis paprastas žmogus.

Heraklis

Nelaimių nepatyręs, mokini mane!

Tesėjas

1250 Ar tai kalbà Heraklio, daug iškentusio?

Heraklis

Dar šitaip nekenčiau! Kančioms yra riba!

Tesėjas

Ir tu – žmonių bičiulis, jų geradarys?

Heraklis

Jie nepadės man. Viskas Heros valioje.

Tesėjas

Heladė tau neleis beprasmiškai numirt.

Heraklis

1255 Klausyki, kaip aš šiuos įkalbinėjimus
Atremsiu ir įrodysiu, kad man dabar,
Kaip ir anksčiau, per daug sunkus gyvenimas.

Pirmiausia, mano tėvas nugalabijo

Senuką uošvį – tėvą mano motinos

1260 Alkmenės ir neapsivalęs vedė ją.

Kai giminė taip nedorai prasideda,

Tai palikuonims tenka kęsti negandas.

O Dzeusas, kad ir kas tas Dzeusas, jis manęs

Kaip priešo Herai susilaukė.

Kreipiasi į Amfitrijoną

Tik nepyk,

- 1265 Senuk, laikau ne Dzeusą tėvu, bet tave.
 Tuomet, kai aš dar gėriau pieną motinos,
 Į lopšį Dzeuso sutuoktinė pasiuntė
 Siaubingas gyvates, kad žūčiau aš. Paskui
 Suaugau, įgavau jėgų ir išdrįsau
- 1270 Atlikt daug žygdarbių. Ar reikia juos minėt?
 Kokių gi liūtų ar Tifonų, turinčių
 Tris kūnus, ar Gigantų aš nenužudžiau?
 Kentaurų keturkojų ar neįveikiau?
 Ir daugiagalvę hidrą, atauginančią
- 1275 Savąsias galvas, aš nukoviau. Daug darbų
 Atlikęs, nuėjau pas mirusius parvest
 Iš ten trigalvį šunį, Hadą saugantį.
 Tai padaryt man Euristėjas paliepė.

Rodo į gulinčius kūnus

- Ir paskutinį darbą išdrįsau atlikt –
- 1280 Savus vaikus nužudęs, pražudžiau namus.
 Šventvagiška man būtų likti Tebuose,
 Mieste mielajam. Jei palikčiau čia, kokioj
 Šventykloje arba bičiulių šventėje
 Lankyčiaus? Jiems atgrasios mano negandos.

- 1285 Į Argą bėgti? Išvytam iš tėviškės?
 O gal į kokį kitą miestą iškeliaut?
 Bet žmonės ir tenai mane pažins, šnairom
 Nužvelgs, pavymui mestels man karčius žodžius:
 „Ar tik ne Dzeuso tai sūnus, kuris vaikus
- 1290 Ir žmoną užmušė? Laukañ jį iš šalies!“
 Mirtingajam, kuris laimingu laikomas,
 Skausmingos permainos. Jei kam nesisekė
 Dažnai, nėra skaudu – jam įprasta kentėt.
 Manau, kad atsidursiu aš padėtyje,
- 1295 Jog žemė, prakalbėjusi balsu, praneš,
 Kad draudžia man ją liesti, plaukti man neleis
 Nei jūra, nei upeliai. Būsiu panašus
 Į Iksijoną, pririštą grandinėmis
 Prie rato. Tad geriau manęs lai nematys
- 1300 Nė vienas iš helėnų, su kuriais buvau
 Laimingas. Kam gyventi man? Kokia nauda
 Iš negarbaus beprasmiško gyvenimo?
 Tegu šlovinga Dzeuso sutuoktinė šoks
 Olimpe, savo kojom garsiai trypdama,
- 1305 Įvykdžiusi, ką sugalvojo – pirmąjį
 Heladėj vyrą visiškai sugniuždžiusi.
 Ir kas galėtų tokiai deivei melstis, kas?

Ji moteriškai Dzeuso pavydédama
 Heladės geradariams rengė pražūtį,
 1310 Nors šie nebuvo nusikalte jai nė kiek.

Choro vadovas

Joks kitas dievas tau nepasiuntė bėdos,
 Tik Dzeuso sutuoktinė. Pats gerai žinai.

Tesėjas

Patarinėt lengviau negu pačiam kentėt.
 Likimo nepajėgs nei dievas, nei žmogus
 1315 Išvengt, jei dainių žodžiuose yra tiesos.
 Nejau dievai nesanguliavo tarp savęs,
 Nors tai daryt jiems nevalia? Ar dėl valdžios
 Nesurakino jie tėvų grandinėmis?
 Suklydę jie Olimpo nepalieka, ten
 1320 Gyvena. Ar sakysi, kad tik tu, žmogus,
 Nelaimės sunkiai pakeli, dievai – lengvai?

Palik Tebùs! Toksai yra įstatymas
 Ir į Paladės miestą su manim keliauk!
 Ten apvalysiu tau rankas nuo nuodėmės,
 1325 Suteiksiu prieglobstį ir dalį turto – jį
 Piliečiai dovanojo, nes išgelbėjau
 Jų keturiolika jaunuolių, kai Knosė
 Kadais nukoviau jautį. Dar turiu visur

Ir žemės, man skirtos. Tavu vardu nuo šiol,
 1330 Kol tu gyvensi, bus jinais vadinama.
 O kai į Hadą miręs nusileisi, ims
 Visi Atėnai garbinti tave, statys
 Tau paminklus akmeninius ir aukurus.
 Šlovės vainiką iš helėnų žmonės gaus,
 1335 Suteikę paramą vyriškiui prakilniam.
 Ir aš taip pat atsidėkosiu, nes mane
 Išgelbėjai. Stokoji tu draugų dabar.
 Ką dievas gerbia, tam nereikia nė draugų,
 Pakanka, kad panoręs dievas padeda.

Heraklis

1340 Tai nesusiję su manom bėdom. Tikrai
 Aš netikiu, kad sanguliavo tarp savęs
 Dievai, nors tai daryt jiems buvo nevalia,
 Kad buvo surištos jų rankos, kad dievai
 Vieni kitiems galėjo šeimininkais būt.
 1345 Nereikia nieko dievui, jei tikrai yra
 Jis dievas. Šitos kalbos – dainių pramanas.
 Nors aš ir ištiktas nelaimių, nutariau
 Nebūt bailys, pasaulio šito nepalikt,
 Nes tas, kuris savų bėdų nepakelia,
 1350 Neatlaikys ir priešų paleistų strėlių.

Gyvensiu ir toliau. Į tavo miestą greit
 Nuvyksiū. Jums už begalybę dovanų
 Dėkoju. Bet ir begalybę negandų
 Patyriau. Nė vienos nevengiau, iš akių
 1355 Neliejau ašarų ir niekad nemaniau,
 Kad iki to prieisiu – imsiu ašarot.

Verkia

Dabar, atrodo, lemčiai privalau vergaut...
 Tiek to, gana... Senasis tėve, tu matai –
 Kad aš, vaikų žudikas, išeinu tremtin...
 1360 Palaidok mirusius, kaip dera, apraudok –
 Įstatymas neleidžia man to padaryt –
 Vaikus prie motinos krūtinės paguldyk,
 Lai ilsis jos glėby... Liūdna jų sąjunga...
 Juos nužudžiau aš, vargšas, nenorėdamas.
 1365 Kai juos palaidosi, gyvenki šiam mieste,
 Nors sunkiai, prisiversk iškęst manas bėdas.

Vaikai! Aš, tėvas, jus pradėjau, auginau
 Ir aš jus nužudžiau! Negavote jokios
 Naudos iš žygdarbių, kuriuos aš atlikau,
 1370 Kad garbę – tėvo dovaną – palikčiau jums.
 Taip pat tave, o vargše žmona, nužudžiau,
 Nors tu ištikimai man guolį saugojai

Ir šitiek laiko stengeis prižiūrėt namus.

O vargas sutuoktinei, ir vaikams, ir man!

1375 Kaip aš kenčiu, atskirtas nuo vaikų, žmonos!

Bučiuoja mirusiuosius

Kokie skausmingi man šie saldūs bučiniai

Ir kaip sunku dabar laikyti man ginklus!

Dvejoju, juos turėti ar išmest, kad jie,

Kabodami prie šono, neprabiltų taip:

1380 „Tu su mumis vaikus ir žmoną nužudei

Ir mus vis dar laikai – vaikelių žudikus!”

Ginklus paimti į rankas? Ką man sakyt?

Netekęs ginklų (jais daug gero padariau

Heladėje) nuo priešų žūčiau be garbės.

1385 Tad reikia saugoti ginklus ir neišmest.

Padėk, Tesėjau, – to tiktai prašau – nuvest

Į Argą baisų šunį. Vieną likusį

Mane pribaugti gali skausmas dėl vaikų.

O Kadmo žeme! Tebų liaudie! Jūs visi

1390 Drauge liūdėkit, plaukus nusikirpkite,

Nueikite prie kapo, apraudokite

Mane ir mirusius kartu, nes vargšai mes

Visi nuo vieno Heros kirčio žuvome!

Vėl atsisėda ant žemės

Tesėjas

Jau kelkis, nelaimingasai! Gana tau verkt!

Heraklis

1395 Nepajėgiu. Sustingo mano sąnariai.

Tesėjas

Net stipruolius pajėgia nugalėt lemtis.

Heraklis

O kad bėdas pamirščiau, tapčiau akmeniu!

Tesėjas

Na, liaukis ir bičiuliui savo ranką duok!

Heraklis

Žiūrėki, kad apsiausto neiškravinčiau!

Tesėjas

1400 Tu šluostykis į jį. Tavęs nesibodžiu.

Heraklis

Aš praradau vaikus. Dabar tu man – sūnus.

Tesėjas

Kabinkis man už kaklo, vesiu aš tave.

Heraklis

Pora draugų, bet vienas jų – nelaimėlis.

Amfitrijonui

Seneli, tokį draugą reikia įsigyt!

Amfitrijonas

1405 Šalis, kuri pagimdė jį, palaiminta.

Heraklis

Atgręžk mane, Tesėjau, žvilgtelt į vaikus!

Tesėjas

Kodėl? Ar tai kaip vaistai nuramins tave?

Heraklis

Aš trokštu prie krūtinės tėvo prisiglaust.

Amfitrijonas

Štai ji, sūnau! Į glėbį mylimą skubi!

Heraklis ir Amfitrijonas apsikabina

Tesėjas

1410 Ar dar nepamiršai tu savo žygdarbių?

Heraklis

Jie lengvesni už viską, ką kenčiau dabar.

Tesėjas

Jei kas išvys, kad tu kaip moteris, negirs.

Heraklis

Atrodau silpnas toks? Anksčiau toks nebuvo.

Tesėjas

Tikrai. Nesi šaunus Heraklis, nes sergi.

Heraklis

1415 O koks tu pats buvai numirėlių krašte?

Tesėjas

Buvau aš nedrąšesnis už bet ką, bailys.

Heraklis

Sakai, kad tik mane sugniuždė negandos?

Tesėjas

Eime!

Heraklis

Sudie, senasis tėve!

Amfitrijonas

Tau sudie!

Heraklis

Vaikus palaidok.

Amfitrijonas

Kas mane palaidos, kas?

Heraklis

1420

Teks man.

Amfitrijonas

Kada sugrįši?

Heraklis

Kai palaidosi...

Rodo į vaikus

Amfitrijonas

O kaip?

Heraklis

Iš Tebų į Atėnus aš tave
Išsiųsiu. Nors sunku, vaikus palaidoki.
O aš, begėdiškai sugriovęs šiuos namus,
Paskui Tesėją tartum barža vilksiuosi.
1425 Klaidingai mąsto tas, kas nori įsigyt
Tik turtą ir galybę, ne puikius draugus.

Choras

Išeiname liūdni ir apsiverkę,
Geriausio savo draugo nebetekę.

Choras ir Amfitrijonas išeina

Komentarai

Spėjama, kad Euripido tragedija *Heraklis*, arba *Pamišęs Heraklis* (gr. *Ἡρακλῆς μαινόμενος*, lot. *Hercules Furens*) buvo pastatyta 416 m. pr. Kr. Tragedijoje vaizduojamas epizodas, kaip Heraklis, apimtas beprotybės priepuolio, nužudo savo žmoną Megarą ir vaikus. Euripidas pakeičia įprastą mito variantą, pasak kurio, Heraklis išžudo savo šeimą būdamas jaunas. Tragedijoje Heraklis tai padaro jau būdamas brandaus amžiaus, atlikęs dvylika žygdarbių. Epizodas su Liku ir Tesėjo atvykimas yra paties Euripido sukurta mito versija.

Heraklis buvo mėgiamas antikinės literatūros personažas. Apie Heraklį užsimena Homeras, kuris nepasakoja visų dvylika Heraklio žygių, tik mini Heraklio gimimą, jo kelionę į Hadą, didvyrio vaikus ir t. t. (Hom. *Il.* V. 392-402; VIII. 362-369; XI. 690 sqq.; XV. 25 sqq.; XIX. 98 sqq.; Hom. *Od.* XI. 601 sqq.; XXI. 25 sqq.). Hesiodas mini tris Heraklio žygius – pergalę prieš Gerijoną (Hes. *Theog.* 289), Lernos hidrą (Hes. *Theog.* 317) ir Nemėjos liūtą (Hes. *Theog.* 332). Heraklio temai skirta Pseudo-Hesiodo poema *Heraklio skydas*. Poetas Peisandras (VII a. pr. Kr.) iš Rodo salos buvo parašęs dvi knygas apie Heraklio žygius. Mitinį epą apie Heraklį buvo sukūręs ir poetas Panijasidas (V a. pr. Kr.) iš Halikarnaso. Heraklio narsą ir drąsą savo odėse apdainavo V a. pr. Kr. poetas Pindaras. Heraklio temą mėgo graikų dramaturgai (žr. Sofoklio *Trachinietės*, Euripido *Alkestidė*, Aristofano *Paukščiai*, *Varlės* ir kt.). Heraklis buvo mėgiamas helenistinių poetų personažas (Theoc. XIII, XXIV, XXV idilės). Apolonijo Rodiečio *Argonautikoje* Heraklis išplaukia kartu su argonautais, bet, atsilikęs nuo laivo, kelionės neužbaigia (Ap. Rhod. I. 1283–1284).

Heraklis kaip dievas ar didvyris buvo garbinamas visoje Graikijoje (Hdt. II. 44; II. 145; Eur. *HF* 1331; Diod. IV. 39. 1; Paus. IV. 32. 1). Pasak Pausanijo (Paus. I. 15. 3; I. 32. 4), Heraklį dievu pirmieji pradėję laikyti ir garbinti Maratono gyventojai. Egipte Heraklis buvo laikomas antrosios kartos dievu, vienu iš dvylikos dievų (Hdt. II. 145). Jo šventyklos ir aukurai stovėjo Maratone, Atėnų priemiestyje Kinosarge, Spartoje (Paus. III. 15. 3), Mesėnijoje (Paus. IV. 23. 10), Olimpijoje (Paus. V. 14. 9) ir kt. Olimpijoje per žaidynes būdavo giedamas Archilocho sukurtas himnas Herakliui (Arch. fr. 324 W). Achajoje, Buros vietovėje, veikė Heraklio orakulas (Paus. VII. 25. 10). Heraklio garbei buvo rengiamos Heraklėjų šventės (Paus. II. X. 1).

1) **Amfitrijonas** – Tirinto, vėliau Tebų, valdovas, su žmona Alkmene susilaukęs sūnaus Ifiklio; įsisūnijo ir išaugino Dzeuso ir Alkmenės sūnų Heraklį.

2) **Aš dalinaus su Dzeusu patalais** – Tebų valdovui Amfitrijonui išvykus į karą, jo žmoną Alkmenę aplankė Dzeusas ir, įgavęs jos vyro pavidalą, praleido su ja tris naktis. Po to Alkmenė pagimdė dvynius: Heraklį nuo Dzeuso ir Ifiklį nuo Amfitrijono (Hes. *Theog.* 943; Apollod. II. 4. 8; Ps.-Hes. *Sc.* 1-54 ir kt.). Diodoras rašo (Diod. IV. 14), kad Alkmenė buvo paskutinė mirtingoji moteris, su kuria suartėjęs Dzeusas.

3) **Persėjimų giminės** – Alkmenės tėvas Elekrijonas buvo Persėjo ir Andromedos sūnus.

5) **Tebuose** – netyčia užmušęs uošvį Elekrijoną Amfitrijonas kartu su žmona Alkmene pabėgo iš Tirinto į Tebus pas Alkmenės brolių Kreontą. Bojotijos sostinė Tebai buvo vienas reikšmingiausių Senovės Graikijos miestų, Heraklio gimtinė.

5-6) **Kur pulkas vyrų pasėtų / Kadais išdygo** – Tebų miesto įkūrėjas Kadmas prie netoli miesto buvusio šaltinio akmenimis užmušė drakoną ir jo dantimis apšėjo lauką. Iš pasėtų dantų išaugo ginkluoti vyrai *spartai* („pasėtieji“), kurie kaudamiesi išžudė vieni kitus. Liko gyvi penki spartai, tapę Tebų aristokratų pradininkais. Plg. Eur. *Ph.* 638 sqq.

9) **Kreontas** – iš pasėtų vyrų *spartų* kilęs Tebų valdovas, Menoikėjo sūnus, Heraklio žmonos Megaros tėvas.

15-16) **Mieste Kiklopų Arge įsikurt** – Argas – miestas Argolidėje (Peloponesas). Paprastai Kiklopų miestu buvo vadinami Mikėnai, apjuosti gynybine siena, kurią, pasak mito, pastatę vienaakiai milžinai Kiklopai. Užkariavęs Mikėnus, kitas Argolidės miestas Argas imtas taip pat vadinti Kiklopų miestu.

16) **Pabėgau, kai Elekrijoną nužudžiau** – kariaudamas su Tafo salos gyventojais telebojais, Amfitrijonas sviedė lazdą į praeinančią karvę, bet pataikė į savo uošvį Tirinto karalių Elekrijoną ir netyčia jį užmušė (Apollod. II. 4. 5), todėl pabėgo iš Tirinto į Tebus.

17-18) **Sūnus, panoręs man kančias palengvinti / Ir pats apsigyventi mano tėviškėj** – Euripidas pateikia savąją mito versiją, kad Heraklis tarnavo Euristėjui, norėdamas atgauti Tirintą.

21) **Hera** – titanų Krono ir Rėjos dukra, Dzeuso sesuo ir žmona, Arėjo, Hefaisto, Hebės motina, santuokos globėja (Hes. *Theog.* 921). Hera nekentė visų Dzeuso nesantuokinių vaikų, o ypač Heraklio. Gimusiam Herakliui buvo duotas Alkido vardas. Heros siunčiamos nelaimės, su kuriomis Heraklis sėkmingai susidorojo, padėjo Dzeuso sūnui išgarsėti, todėl suaugęs jis buvo pavadintas Herakliu („Heros išgarsintu“).

23) Išvyko prie Taināro – Tainaras – kyšulys Peloponeso pietuose, kur, pasak mito, buvo nusileidimas į mirusiųjų karalystę Hada.

25) Trikūnį šunį – Heraklis gavo užduotį parvesti iš Hado trigalvį šunį Kerberą, saugantį požemių karalystės vartus (dvyliktasis Heraklio žygis). Kai Heraklis tai padarė, Euristėjas paleido Kerberą ir šis grįžo atgal į Hada (Apollod. II. 5. 12).

27) Likas – šioje eilutėje minimas tragedijoje veikiančio personažo Liko senelis, kuris, užgrobęs miesto valdžią, kartu su žmona Dirke skriaudė savo giminaitę Antijopę ir jos sūnus Amfijoną ir Dzeta.

30) Amfijonas ir Dzetas – Dzeuso ir Tebų karalaitės Antijopės sūnūs, broliai dvyniai, kuriuos mažus iš namų išvarė jų dėdė Tebų valdovas Likas. Užaugę broliai atkeršijo už padarytą skriaudą: išvijo iš sosto Liką, o jo žmoną Dirkę pririšo prie jaučio ragų ir jau negyvą įmetė į upę.

32) Euboja – Graikijos sala.

50) Pasiekė gražią pergalę prieš minijus – senovės graikų gentis minijai II tūkst. pr. Kr. įkūrė Bojotijoje Orchomeno gyvenvietę. Netoli nuo jų esantys Tebai turėjo mokėti minijams duoklę. Nuo šios duoklės tebiečius išlaisvino Heraklis, suorganizavęs karo žygį prieš minijus ir juos nugalėjęs.

61) Kuomet tafiečių miestą sunaikinote – su Tafo salos gyventojais karą pradėjo Alkmenės tėvas Elektrijonas, vėliau jį tęsė jo žentas Amfitrijonas.

152) Nužudė pelkėj hidrą – kalbama apie Heraklio žygdarbius. Antrąjį žygdarbį Heraklis atliko Lernos pelkėse, kur nukapojo šimtagalvės hidros galvas.

152-153) Ar Nemėjoje / Nukovė liūtą? – pirmąjį žygdarbį Heraklis atliko Peloponeso Nemėjos apylinkėse, kur sugavo miškuose siautusį liūtą ir jį rankomis pasmaugė; paskui, nudyres liūto kailį, juo apsiautė savo kūną (Theocr. XXV. 278).

179) Paleido į Gigantus, žemės atžalas – Heraklis kartu su Olimpo dievais kovojo prieš Gajos sūnus Gigantus. Gigantomachija pasibaigė dievų pergale.

181) Folojė – Arkadijos kalnas, ant kurio Heraklis nugalėjo kentaurus – pusiau žmones, pusiau žirgus.

185) Abantidė – kitas Eubojos pavadinimas. **Dirfija** – kalnas Eubojos saloje.

190-203) Šiose eilutėse Euripidas įsitraukia į V a. per. Kr, vykusią polemiką dėl karių apginklavimo: ar geriau būti *hoplitu* (sunkiai ginkluotu kariu), ar *peltastu* (lengvai ginkluotu kariu, turinčiu tik lanką ir strėles). Ši polemika buvo ypač aktuali Peloponeso karo metu.

235) *Atlantas* – pasak mitų, milžinas Atlas ant savo pečių laiko dangaus skliautą ir stovi toli Vakaruose, žemės pakraštyje, prie Hesperidžių sodo.

240) *Helikonas* – kalnynas Bojotijoje, ant kurio stovėjo Mūzų šventykla.

241) *Parnasas* – netoli Bojotijos stūksantis kalnynas vidurinėje Graikijoje.

251-252) *O žemės palikuoniai! Jus Arėjas pats / Pasėjo, kai drakonui išmušė dantis* – dažniausia teigiama, kad drakono dantis išmušė ir pasėjo ne Arėjas, o Kadmas. Euripidas pakeičia mito detales, matyt, kaip nors norėdamas Kadmo miesto gyventojus susieti su dievais. Žr. taip pat 5-6 eil. paaiškinimą.

348-349) *Auksiniu plektru kitarą / Foibas grodamas paliečia* – vienuose antikiniuose kūriniuose minima, kad Apolonas grojo kitarą, kitur – kad lyra. Esminio skirtumo tarp lyros ir kitaros nebuvo, todėl šie instrumentai būdavo sutapatinami. Kitaros rezonatorius dažniausiai būdavo medinis, lyros – padarytas iš vėžlio kiauto ir aptrauktas jaučio oda. Lyra skambėdavo namuose ir mokyklose, ja grojo visi; kitarą dažniau būdavo grojama per puotas, tai daugiau buvo profesionalų instrumentas.

359-363) Kalbama apie pirmąjį Heraklio žygdarbį. Žr. 152-153 eil. paaiškinimus.

360) *Dzeuso giraitė šventoj* – Nemėjoje buvo garbinamas Dzeusas ir stovėjo jo šventykla.

364-374) Kalbama apie Heraklio kovą su kentaurais.

368) *Penėjas* – Tesalijos upė.

370-371) *Pelijonas, Homolė* – Tesalijos kalnai.

375-379) *Paskui jis nukovė dėmėtą / Stirną auksiniais ragais* – kalbama apie trečiąjį Heraklio žygdarbį, kai Heraklis ant Kerinėjos kalno pagavo stirną auksiniais ragais ir varinėmis kanopomis.

378) *Oinojietei medžioklei* – t. y. medžioklės deivei Artemidei. Atikos vietovė Oinojė buvo Artemidės garbinimo vieta.

380-388) Kalbama apie aštuntąjį Heraklio žygdarbį. Heraklis turėjo atvesti Euristėjui Trakijos karaliaus Diomedo kumeles, ėdusias tik žmogieną. Heraklis atidavė Diomedą suėsti kumelėms, o jas atvedė pas Euristėją, kuris paleido kumeles į laisvę (Apollod. II. 5. 8).

386) *Hebras* – Trakijos upė.

388) *Tarnavo Mikėnų valdovui* – t. y. Euristėjui. Prieš gimstant Herakliui Dzeusas pasigyrė, kad tuoj gims vaikas, kuris valdys Mikėnus (Apollod. II. 4. 5). Tada Hera įsakė gimdymo deivei Eileitijai sulėtinti Alkmenės gimdymą (Hom. II. XIX. 97 sqq.), o Mikėnų valdovo Stenelo

žmonos Nikipės gimdymą pagreitinti. Šioji pagimdė Euristėją. Heraklis turėjo Euristėjui tarnauti ir, jo įsakytas, atliko dvylika žygdarbių (Apollod. II. 4. 5. 12).

389) Pelijonas – žr. 370-371 eil. paaiškinimus.

390) Anauras – Tesalijos upė.

391-392) Nušovė jisai svetimšalių / Žudiką – žiaurųjį Kikną – kalbama apie Tesalijos plėšiką Arėjo sūnų Kikną, kurį nukovė Heraklis. Šių herojų dvikova aprašoma Pseudo-Hesiodo poemoje *Heraklio skydas*.

393) Amfanaja – Doridės miestas vidurinėje Graikijoje.

394-399) Kalbama apie vienuoliktąjį Heraklio žygdarbį, kai Heraklis ėjo į pasaulio vakarus parnešti auksinių obuolių, kuriuos saugojo nimfos Hesperidės. Šiuos obuolius Gaja buvo padavojusi Herai vestuvių su Dzeusu proga.

395) Į sodą balsingų mergelių – nimfos Hesperidės vadinamos balsingomis (Eur. *Hipp.* 742), joms priskiriamos tokios pat savybės, kaip ir seirenėms, tik Hesperidžių daina nekėlė pavojaus mirtingiesiems.

397-399)...Nukovė / Siaubingą, šliaužiantį kilpom / Drakoną, saugantį derlių – kalbama apie drakoną Ladoną, kuris saugojo Hesperidžių auksinius obuolius.

401-402) Ramybę atnešė vyrams, / Irkluojantiems jūroj plačiojoj – užsimena, kad Heraklis įveikė jūroje gyvenusias pabaisas.

403) Paskui į Atlanto namus – milžinas Atlantas ant savo pečių laikė dangaus skliautą. Homeras nurodo, kad Atlantas stovi jūroje ir ant pečių laiko stulpus, skiriančius dangų nuo žemės (Hom. *Od.* I. 53–54 sq.). Pasak kitų versijų, Atlantas laiko dangaus skliautą toli Vakaruose, žemės pakraštyje, prie Hesperidžių sodo (Hes. *Theog.* 517–519; Eur. *Hipp.* 742-751), stovi požemio pasaulyje netoli Niktės namų (Hes. *Theog.* 746), arba po žeme (Paus. V. 11. 5, V. 18. 4) ir t. t.

406-407) Įstengė platųjį dangų / Ir rūmus dievybių žvaigždėtus – pasak mito, Heraklis pasiuntė Atlantą paimti obuolių, o pats tuo metu laikė dangaus skliautą (Apollod. II. 5. 11).

408) Prieš raitą Amazonių būrį – Amazonės – karinga moterų tauta, gyvenusi Mažojoje Azijoje prie Termodonto upės.

409) Akseino jūra – Juodoji jūra. Iš pradžių ši jūra buvo vadinama Ἄξεινος – „Nesvetingoji“ (Pind. *Pyth.* IV. 203; Eur. *IT* 218); vėliau ją imta vadinti Εὔξεινος – „Svetingaja“ (Pind. *Nem.* IV. 49), nes manyta, kad pakeitus pavadinimą, galima paveikti atšiaurų jūros būdą.

410) Majotidė – Azovo jūra.

414-415) Kad gautų jis dukters Arėjo / Auksinį apdarą ir juostą – Heraklis turėjo atnešti amazonių vadės Arėjo dukters Hipolitės juostą, kurios pageidavo Euristėjo dukra Admetė (Diod. IV. 16; Paus. V. 10. 9; Apollod. II. 5. 9). Tai buvo devintasis Heraklio žygdarbis.

419-420) Jisai ugnimi nugalėjo / Daugiagalvę žiaurią baidyklę – žr. 152 eil. paaiškinimą. Herakliui įveikti Lernos hidrą padėjo brolio Ifiklio sūnus Jolajas, kuris, Atėnės patartas, pridegino hidros kaklus, kad iš jų neišaugtų naujos galvos.

422) Strėles nuoduose jos pamirkęs – nukovęs hidrą, Heraklis nuodingu jos krauju sumirkė savo strėles.

423-424) Pašovė trikūnį / Eritėjos piemenį baisų – atlikdamas dešimtąjį savo žygį, Heraklis užmušė trikūnį milžiną Gerijoną, ganiusį karves paslaptingoje Eritėjos saloje. Herodotas nurodo, kad Eritėjos sala yra prie Okeano netoli Gadeirų, kitoje Heraklio stulpų pusėje (Hdt. IV. 8). Mitas apie Gerijoną buvo plačiai atpasakotas neišlikusioje Stesichoro poemoje *Gerijoneida*.

427-428) Į liūdną Hadą iškeliauo / – Tai žygdarbis jo paskutinis – kalbama apie paskutinįjį, dvyliktą, Heraklio žygdarbį, kai jis, Euristėjo įsakytas, nusileido į Hadą ir iš ten atvedė trigalvį šunį Kerberą. Žr. 25 eil. paaiškinimus.

431) Charono valtis – kalbama apie keltininką Charoną, kuris savo valtele perkeldavo mirusiųjų sielas į Hadą per požeminę Acheronto upę ir už tai imdavo vieno obolo mokestį.

464) Valdyt pelasgų šalį – čia: Argo sritį. **Pelasgai** – seniausia Graikijoje gyvenusi gentis, pasak mito, kilusi iš Dzeuso ir Nijobės sūnaus Pelasgo (Apollod. II 1.1; III 8.1).

473) Oichalija – Tesalijos arba Eubojos miestas.

572) Ismenas – per Tebus tekėjusi Bojotijos upė.

573) Dirکہ – nedidelis upeliukas, Ismeno upės intakas.

596) Kuomet išvydau paukštį, bėdą lemiantį – Senovės Graikijoje buvo labai paplitęs būrimas iš kai kurių paukščių (pvz., erelių, vanagų) skrydžio, balso, tupėjimo vietos ir t. t. (Hom. *Il.* VIII. 247 sq., XII. 200 sq., *Od.* II. 180 sq., XX. 242 sq.; Hes. *Op.* 828; Eur. *Ion* 180 ir kt.)

608) Korė – mirusiųjų karalystės valdovė, Hado žmona Persefonė. Ji buvo Dzeuso ir Demetros dukra.

613) Apeigas šventas mačiau – kalbama apie paslaptingas Eleusino misterijas.

615) Jis Hermijonė, Chtonijos giraitėje – Argolidėje Hermijonės miestelyje buvo garbinama Demetros dukra Persefonė. Vienas iš jos epitetų buvo Chtonija („Žemiškoji“).

619) Tesėja vesdamas iš Hado sugaišau – lapitų karalius Peiritojas užsimanė pagrobti Persefonę ir į pagalbą pasikvietė Atėnų valdovą Tesėją. Už tai požemių valdovas juos prikėlė prie uolos. Nusileidęs į Hadą Heraklis išlaisvino ir į šį pasaulį parsivedė Tesėją.

674) Charitės – trys amžinai jaunos grožio, grakštumo ir džiaugsmo deivės, Dzeuso ir okeanidės Eurinomės dukterys, gyvenančios Olimpe ir draugaujančios su Mūzomis. **Mūzos** – Dzeuso ir atminties deivės Mnemosinės dukros, poezijos, meno bei mokslų deivės.

679) Mnemosinė – titanidė, Urano ir Gajos dukra, atminties deivė, pagimdžiusi Dzeusui devynias dukras Mūzas.

681) Bromijas – vyno ir vynuogininkystės dievo Dioniso (Bakcho) epitetas, reiškiantis „skambantis, gaudžiantis“. Dionisą lydėjo triukšmas, nes jo garbintojos *mainadės* („pamišėlės“), dar vadinamos *bakchantėmis*, apsiraizgiusios gebenėmis ir vynuogienojais, sekdavo dievą, siautėdavo, draskydamos ir daužydamos viską, kas pasitaikydavo joms kelyje.

683) Libiškajam – į fleitą panašus pučiamasis instrumentas aulas į Graikiją pateko iš Libijos.

687-689) Delietės... giedodamos pajaną – Delo merginos giedodavo per Apolonui skirtą Delijų šventę, kurioje dalyvaudavo jonėnai iš Mažosios Azijos pakrantės bei iš tolesnių vietovių atvykę graikai (Pl. *Ap.* 43d; *Phd.* 58b). Delo sala buvo Apolono gimtinė. Delo salos merginų choras buvo gerai žinomas ir Atėnuose (Eur. *Hec.* 463 sqq.). **Pajanas** – Apolono garbei skirtas himnas, kuriuo vėliau imta šlovinti ir kitus dievus. Matyt, pajanas susijęs su Homero epe dar veikusiu gydymo dievu Pajanu, išgydžiusiu Hadą ir Areją (Hom. *Il.* V. 395-402, 899 sqq.). Vėliaudievo Pajano kultą išstūmė Apolono kultas.

688) Letò – titanų Kojjo ir Foibės dukra, Asterijos sesuo, nuo Dzeuso susilaukusi dvynių Apolono ir Artemidės.

712) Alkmenė – Mikėnų valdovo Elektrijono dukra, Tebų karaliaus Amfitrijono žmona, Heraklio motina.

715) Hestija – Krono ir Rėjos dukra, namų židinio deivė.

770) Acherontas – požeminė Hado upė. Kartais Acherontu vadinamas visas požemio pasaulis.

781) Ismenas – žr. eil. 572 paaiškinimą.

784) Dirke – žr. eil. 573 paaiškinimą.

785) Asopas – Bojotijos upė.

789) Pitija – Delfų žynė.

790) Helikonas – žr. 240 eil. paaiškinimą.

801) Persėjidė – Alkmenė, Persėjo anūkė. Žr. plačiau 3 eil. paaiškinimą.

807) Plutonas – Hado epitetas.

820) Pajanas – Apolono epitetas. Žr. 687-689 eil. paaiškinimą.

823) Lisa – beprotybės deivė, nakties deivės Niktės duktė.

824) Iridė – dievų pasiuntinė, pranešanti žinias tiek dievams (Hom. *Il.* VIII. 397-424; XV. 143-169 etc.; Hes. *Theog.* 780 sqq.), tiek ir mirtingiems žmonėms (Hom. *Il.* II. 786-806; III. 121-138 etc.).

855-873) – Šios eilutės parašytos ne jambiniu trimetru, bet trochėjiniu katalektiniu tetrametru. Iš visų išlikusių Euripido tragedijų (atsižvelgiant į jų nuspėjamą sukūrimo datą) tai pirmasis šio metro panaudojimo atvejis.

870) Tartāras – giliausia Hado dalis. **Kėrės** – Niktės dukterys, nešdavusios žmonėms pražūtį ir mirtį (Hom. *Il.* XXVIII. 535- 538). Kartais Kėrės tapatinamos su Erinijomis, joms priskiriama keršto deivių funkcija.

882) Gorgonė – baidyklė su žvynuotais sparnais, gyvatėmis vietoje plaukų ir su iltimis. Pasižiūrėjęs į ją žmogus suakmenėdavo. Paprastai minimos tris Gorgonės.

908) Enkeladas – vienas iš gigantų, kovojusių prieš Olimpo dievus. Žr. 179 eil. paaiškinimą.

926-927) Kai buvo jau / Aplinkui aukurą krepšelis nešamas– aukojimo dalyviai aplink aukurą iš kairės į dešinę apnešdavo krepšelį su aukojimui reikalingais daiktais (miežiais, vainikais, peiliais) (Eur. *IA.* 1472, 1568-1569). Būdavo paruošiamas indas su vandeniu, kuriame aukotojas panardindavo pliauską, paėmęs ją iš degančio aukuro; paskui tuo vandeniu būdavo apšlakstomas aukuras, aukojamas gyvulys ir aukojimo dalyviai (Ar. *Pax.* 959-960; *Lys.* 1129-1130).

945) Kiklojų sienos – žr. 15-16 eil. paaiškinimą.

955) Į Niso miestą atkeliavęs – kalbama apie svarbiausią Megaridės srities miestą Megarus, kuriuos valdė mitinis Aigėjo sūnus Nisas.

958) Istmas – sąsmauka, jungusi Peloponeso pusiasalį su Vidurine Graikija ir skyrusi Egėjo bei Jonijos jūras.

986-987) Stengėsi / Ranka pasiekt jo smakrą – ko nors maldaudamas kito žmogaus, prašantysis viena ranka apkabindavo jo kelius, o kita paliesdavo smakrą (Hom. *Il.* 1. 500-501, Eur. *Med.* 65).

1002) Paladė – Atėnė. Šio epiteto reikšmė neaiški. Antikoje jis buvo siejamas su Atėnės nukautos Tritono dukters Paladės (Apollod. III. 12. 3) ar jos įveikto giganto Palanto (Apollod. I.

6. 2) vardu arba kildinamas iš veiksmažodžio *πάλλω* („purtyti, kratyti“) (Pl. *Cra.* 407a), mat Atėnė buvusi „ieties kratytoja“, o kartais – iš veiksmažodžio *ἀναπάλλομαι* („iššokti“), esą Atėnė iššokusi iš Dzeuso galvos; rečiau siejamas su daiktavardžiu *παλλακίς* („jauna mergina“).

1018) *Įvykdytas Danajo dukterų* – penkiasdešimt Danajo dukterų, per prievartą ištekintos už pusbrolių Aigipto sūnų, pirmąją vestuvių naktį išžudė savo vyrus, išskyrus vieną Hipermnestrą, pagailėjusią savo vyro Linkėjo.

1020) *Proknė* – pasak mito, trakų karalius Terėjas, vedęs Atėnų karaliaus Pandijono dukrą Proknę, išprievartavo žmonos seserį Filomelą. Norėdamas nuslėpti šį nusikaltimą, Terėjas išpjovė Filomelai liežuvį, bet šioji į drabužį įaudė seseriai laišką, kuriame papasakojo apie tai, ką buvo padaręs Terėjas. Keršydama vyrui Proknė nužudė judviejų sūnų Itiją ir jo mėsa pavaišino vyrą.

1076) *Erinijos* – keršto deivės, gyvenančios Hado karalystėje. Erinijos priskiriamos prie chtoniškųjų dievybių. Homero epe kalbama tai apie vieną, tai apie kelias erinijas, kurios keršija dėl priesaikos sulaužymo (*Il.* XIX. 259) ir dėl nusikaltimų prieš tėvą ar motiną (*Il.* IX. 454; *Od.* II. 135). Aischilo tragedijoje *Eumenidės* jos persekioja Orestą už motinos nužudymą, paskui susitaiko su naujaisiais dievais ir tampa *eumenidėmis* („geranorėmis“). Apolodoras (I. 1. 4) nurodo erinijų vardus: Alektò („Pykstančioji“), Tisifonė („Kerštujančioji“), Megaira („Pavydinčioji“).

1103) *Sisifas* – Korinto karalius, gudrus dievų apgavikas, po mirties Hade nubaustas beprasmiu darbu: jis turi amžinai į aukštą, statų kalną ritinti didžiulį akmenį. Kai viršūnė būna jau netoli, akmuo išsprūsta iš rankų ir nurieda žemyn, o pasmerktasis vėl turi pradėti savo darbą iš naujo.

1103) *Plutonas* – taip dar buvo vadinamas mirusiųjų karalystės valdovas Hadas.

1104) *Duktė Demetros* – t. y. Persefonė, Dzeuso ir Demetros duktė, Hado žmona, mirusiųjų karalystės valdovė.

1154) *Jis bičiulis man ir giminė* – pasak vienos mito versijos, Tesėjas buvo jūrų dievo Poseidono ir mirtingosios moters Aitros sūnus. Poseidonas buvo Dzeuso brolis, o Heraklis ir Tesėjas – pusbroliai.

1165) *Asopas* – žr. 785 eil. paaiškinimą.

1167) *Erechtėjų miestas* – Atėnus. Erehtėjas buvo vienas pirmųjų Atėnų karalių, Kekropo, kito mitinio šio miesto valdovo, tėvas.

1178) *O tu, alyvmedžių kalvų valdytojau!* – pasak mito, Atėnė, siekdama tapti Atėnų miesto globėja, ant Akropolio kalvos pasodino pirmąjį pasaulyje alyvmedį. Visa kalvota Atikos sritis buvo apsodinta alyvmedžiais.

1190) *Jos buvo sumirkytos hidros nuoduose* – žr. 422 eil. paaiškinimą.

1194) *Flegros lygumoj* – pasak mito, Flegros lygumoje pirmajame Chalkidikės pusiasalio „piršte“, kuris vėliau buvo pavadintas Palėne (Hdt. VII. 123), įvyko Olimpo dievų ir Gajos (Žemės) pagimdytų milžinų gigantų kova (Pind. *Nem.* I. 67; *Isth.* VI. 33; Aesch. *Eum.* 295-296; Apollod. I. 6. 1–2).

1258-1259) *Mano tėvas nugalabijo / Senuką uošvį* – žr. 16 eil. paaiškinimą.

1267) *Į lopšį Dzeuso sutuoktinė pasiuntė / Siaubingas gyvates* – kai Heraklis buvo dar tik kūdikis, Hera pasiuntė dvi baisias gyvates, kad šios jį pražudytų. Tačiau laiku atsibudęs Heraklis pats jas pasmaugė (Theocr. XXIV id.).

1271) *Tifonas* – jaunesnysis Gajos ir Tartaro sūnus, milžiniškas miksanthropinis padaras, turintis šimtą gyvačių galvų ir žmogaus liemenį. Tifoną įveikė Dzeusas (Hes. *Theog.* 820-880).

1298) *Iksijonas* – lapitų karalius, siekęs Heros meilės. Už tai Dzeusas įsakė jį priištiti prie besisukančio ugninio rato.

1316) *Nejau dievai nesanguliavo tarp savęs?* – turimi galvoje Dzeuso ir kitų Olimpo dievų meilės nuotyčiai.

1317-1318) *Ar dėl valdžios / Nesurakino jie tėvų grandinėmis?* – Dzeusas, kartu su broliais ir seserimis nugalėjęs savo tėvą Kroną ir kitus titanus, įsakė juos surakinti grandinėmis ir įmesti į Tartarą.

1323) *Ir į Paladės miestą su manim keliauk!* – tai, kad Tesėjas pakviečia į Atėnus Heraklį, yra Euripido sugalvotas mito variantas.

1326-1328) *Nes išgelbėjau / Jų keturiolika jaunuolių, kai Knosė / Kadais nukoviau jautį* – Atėnai kasmet turėdavo paaukoti septynis jaunuolius ir septynias merginas Kretoje gyvenusiam pusiau žmogui, pusiau jaučiui Minotaurui. Nužudęs Minotaurą, Tesėjas išvadavo Atėnus nuo baisios duoklės.

1346) *Šitos kalbos – dainių pramanas* – turimi galvoje epų kūrėjai Homeras ir Hesijodas, savo kūriniuose vaizdavę Olimpo dievų gyvenimą.

